

TEM raportteja

27/2014

Aluebarometri 2015

Vesa Virtanen

Alueosasto
16.12.2014

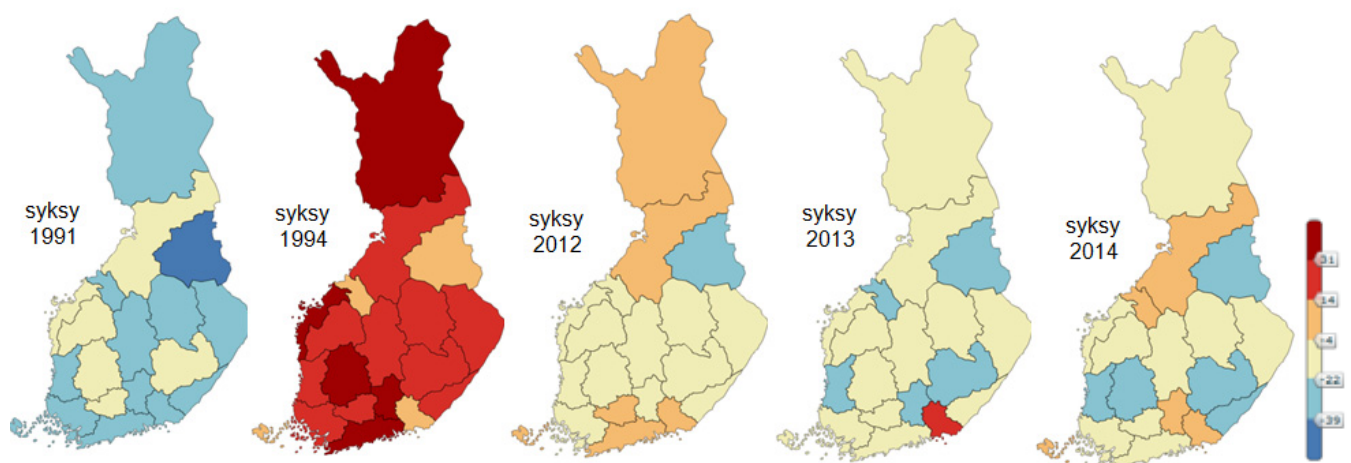
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	3
Alkusanat	4
Aikasarjat ja alueiden tarinat on viety Statistics Explorer tilastotiedon visualisointisovellukseen	4
Sidosryhmät näkevät aluebarometrin hyödyllisenä	4
Luottamus talouteen miinuksella jo kaksi vuotta	6
Talouden suhdannevaihtelut alueilla hallituskausittain 1991–2014	7
Luottamuksen ja työllisyyden hajontakuvio	9
Alue-erot luottamuksessa eri alueilla.....	10
Pienissä kunnissa isoja heikommat näkymät.....	11
Yleiskuva aluesuhdanteista 1991–2014 värein	12
Verorahoitus kiristyy	13
Kunnat turvautuvat velanottoon.....	14
Kuntataloutta tasapainotetaan tuloveroprosenttia korottamalla vuosina 2016 ja 2017	14
Keinovalikoima kuntatalouden tasapainottamiseksi 2015–2016.....	15
Työllisyysnäkymät Helsingin metropolialueella ovat heikentymässä	17
Työvoiman saatavuus helpottumassa	18
Terveys- ja sosiaalipalvelut huolestuttavat	19
Investointinäkymät kunnissa heikohkot	20
Sote -uudistus sai kritiikkiä	21
Poimintoja sote-uudistukseen liittyvistä kommentteista	23
Kuntien välistä yhteistyötä korostetaan	24
Kommentit kuntayhteistyöstä olivat esimerkiksi tällaisia:	24
Tutkimusmenetelmä	26
Alueluokitukset – kysymykset ja saldoluvut.....	26
Aluebarometrin luottamusluku	27
Kysymyslomake.....	28
Abstract.....	31
Aikasarjat 1991 – 2014 nyt saatavilla (takasivu)	32

Aluebarometri 2015 – luottamus talouteen, työllisyyteen ja investointeihin alueilla vuosina 1991 - 2014

Vesa Virtanen

Luottamus tulevan vuoden talouteen, työllisyyteen ja investointeihin alueilla 1991 - 2014

	S91	K92	S92	K93	S93	K94	S94	K95	S95	K96	S96	K97	S97	K98	S98	K99	S00	K01	S01	K02	S02	K03	S03	K04	S04	K05	S05	K06	S06	K07	S07	K08	S08	K09	S09	K10	S10	K11	S11	K12	S12	K13	S13	K14		
Helsingin metropolialue	-33	2	-41	-16	-16	48	31	52	45	25	20	23	24	14	21	23	28	20	26	-5	-23	2	-9	-5	4	16	6	16	22	22	27	25	15	13	-24	-45	-35	9	27	32	-4	13	-6	-15	-20	
suuret kaupunkiseudut	-29	-4	-35	-21	-17	36	28	32	17	8	16	7	6	2	8	2	15	12	17	-5	-13	6	-9	2	4	13	9	19	22	24	26	28	25	22	-6	-32	-21	16	25	30	-8	10	-11	-1	-1	-2
keskisuuret kaupunkiseudut	-33	-9	-33	-18	-13	30	20	21	5	-5	6	4	8	-7	-5	-13	2	1	7	-5	-22	-8	-14	-4	-5	3	1	7	12	13	19	17	18	9	-13	-39	-29	4	11	12	-22	-2	-14	-21	-16	-19
teolliset kaupunkiseudut	-31	-1	-27	-10	-13	36	37	29	16	13	18	9	11	3	7	-3	16	10	19	-12	-19	-1	-6	-5	-3	3	3	10	7	12	16	20	20	13	-16	-28	-28	9	23	26	-7	5	-8	-7	-16	-11
maaseutumaiset seudut	-33	-7	-34	-12	-9	29	18	19	9	-1	11	4	6	-8	-4	-14	1	-1	-4	-9	-19	-5	-13	-4	-4	10	1	3	3	9	14	17	14	10	-13	-24	-19	8	14	16	-15	1	-12	-16	-19	-12
harvaan asutut seudut	-36	-17	-35	-16	-29	20	9	5	-6	-11	-4	-14	-5	-17	-18	-21	-18	-13	-16	-16	-23	-9	-11	-13	-16	-2	-13	-4	3	3	6	17	13	17	-2	-25	-17	9	7	8	-13	2	-6	-13	-12	-17
Koko maa, keskuksat	-31	-4	-35	-16	-19	33	26	32	19	12	18	14	13	6	10	4	18	15	13	-2	-15	7	-9	0	-1	12	6	15	19	21	24	26	21	17	-14	-31	-21	14	24	27	-6	10	-13	-5	-11	-7
Koko maa, muut kunnat	-34	-9	-34	-15	-15	29	20	20	7	-3	8	-1	4	-10	-8	-14	-3	-4	-1	-12	-22	-7	-12	-6	-6	4	-2	3	5	8	14	17	15	12	-10	-30	-23	7	13	14	-16	0	-10	-15	-16	-16
Koko maa	-33	-8	-34	-15	-16	30	22	23	11	1	11	4	6	-5	-2	-9	3	2	4	-9	-20	-3	-11	-5	-4	6	1	6	9	12	17	20	17	13	-11	-30	-23	9	16	18	-13	3	-10	-12	-14	-13

Tiivistelmä

Aluebarometri on työ- ja elinkeinoministeriön ja Suomen Kuntaliiton teettämä kysely, jonka Tilastokeskus toteuttaa. Aluebarometrin kertymäaineisto koostuu noin 45 000 kuntapäättäjän vastauksista 46 mittauskerralta ajanjaksolta 1991–2014. Ajanjaksoon sisältyy niin syöksy lamaan, siitä nousu, pitkä kasvun kausi, taantuma ja siitä nousu sekä viime vuosien euron kriisi, kestävyysvajeen ja pakotteiden tuoma uusi taloudellinen tilanne. Ajanjaksoon lukeutuu myös kuusi hallituskautta, joiden nousuja ja laskuja tarkastellaan. Viimeisin kysely toteutettiin 7.10.–6.11.2014.

Aluebarometrin luottamusluku on pysynyt jo kaksi vuotta miinusmerkkisenä. Luottamusluku jäi vuosi sitten syksyllä arvoon -14 ja loka-marraskuussa 2014 se sai arvon -13. Saldoluku on ollut alimmillaan -33 vuonna 1991 ja korkeimmillaan vuonna 1994 jolloin se sai arvon +30. Talouden epävarmuus on näkynyt aluebarometrin mittauksissa syksystä 2008 lähtien. Suurilla kaupunkiseuduilla luottamusluku painui niukasti miinukselle. Työllisyysnäkymät ensi vuodelle ovat hieman heikentyneet – näin erityisesti Helsingin metropolialueella, jonka luottamusluku jäi selvästi miinukselle. Investointiodotukset teollisuudessa sekä kaupan ja palveluiden alalla ovat niukasti negatiiviset sekä enää hieman plussalla asuntorakentamisen osalta. Verorahoituksen tiukkenemista ennakoitiin kunnissa yleisesti. Alijäämän ja omavaraisuusasteen suhteen tilanne nähtiin kuitenkin jopa aikaisempaa hieman valoisampana. Myös velanotossa on alueilla nähtävissä malttia.

Vuonna 2016 noin 140 kuntaa olisi nostamassa tuloveroprosenttiaan ja reilu sata vuonna 2017. Huoli sote-uudistuksesta, sekä terveydenhoidon ja sosiaalipalvelujen järjestymisestä tuotiin esille alueilla. Parhaimmaksi yleiset kehitysnäkymät arvioitiin Kymenlaaksossa ja Ahvenanmaalla. Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Päijät-Hämeessä luottamus talouteen, työllisyyteen ja investointeihin jäi vain niukasti miinukselle. Sen sijaan Kainuussa, Satakunnassa, Pirkanmaalla, Etelä-Savossa, Etelä-Karjalassa ja Kanta-Hämeessä luottamusluku oli yli 20 miinuksella.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhdyshenkilö: Alueosasto/Hanna-Maria Urjankangas, puh. +358 29 506 3739

Asiasanat: kuntien talous, verorahoitus, työllisyys, investoinnit, kuntapalvelut, alueelliset erot, kuntayhteistyö

Alkusanat

Aluebarometri on työ- ja elinkeinoministeriön ja Suomen Kuntaliiton nykyisin kerran vuodessa tehtävä internetkysely. Kyselyn suorittaa ministeriön ja Kuntaliiton tilauksesta Tilastokeskus. Aluebarometri mittaa maan eri osien kehityksessä odotettavissa olevia muutoksia – paineen vaihtelua. Vastaukset perustuvat kuntien virka- ja luottamushenkilöiden henkilökohtaisiin näkemyksiin ja tietoihin. Aluebarometrin kertymäaineisto koostuu noin 45 000 päättäjävastauksesta 46 mittauskerralta ajanjaksolta 1991–2014. Kuntien lukumäärä on ajanjaksolla laskenut 460:stä 320:een. Tietojen keräystavat kunnista, päättäjien toimintaympäristö, kuntien asema, talouden reunaehdot ja tietojen esittämistavat ovat ajanjaksona muuttuneet. Aluebarometrin aikasarjat on pidetty mahdollisuuksien mukaan ennallaan aikaulottuvuuden aikaan saamiseksi. Kuntapäättäjien vastauksia on sekä kerätty että analysoitu alkujaan suomalaisilla uuden teknologian globaaleilla keruu- ja jakeluvälineillä. Aluebarometrissa on saatavilla taulukkoraportti ja otantamenetelmäraportti sekä erikseen tilattavissa oleva Statistics Explorer aineisto ajanjaksolta 1991–2014. Tämän raportin painopiste on kuuden hallituskauden 1991–1995 (Aho), 1995–1999 (Lipponen), 1999–2003 (Lipponen), 2003–2007 (Jäätteenmäki, Vanhanen), 2007–2011 (Vanhanen, Kiviniemi) ja 2011–2015 (Katainen, Stubb) aluekehityksen trendeissä ja kulloisenkin ajan ja kuntapäättäjien luottamuksesta talouteen, työllisyyteen ja investointeihin eri puolilla maata, maakuntia ja kuntia.

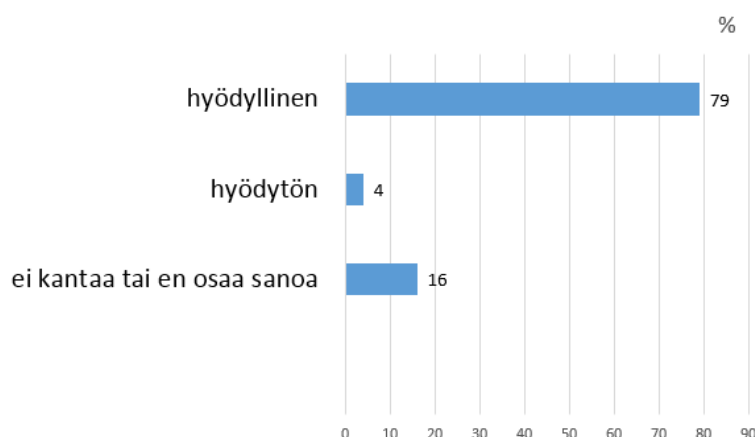
Aikasarjat ja alueiden tarinat viety Statistics Explorer tilastotiedon visualisointisovellukseen

Vuosien 1991–2014 aikasarja, jossa on noin 45 000 päättäjävastausta alueilta, on nyt viety Statistics Explorer tilastotiedon visualisointisovellukseen. Ohjelmalla ja aineistolla voidaan tarkastella 38 aihealueen tai 46 viiteajanjakson vastauksia esimerkiksi karttana, hajontakuviona halutun muuttujakombinaation suhteessa ja pylväsaikasarjana. Halutun tarkastelun voi tallentaa ns. tarinaksi ja animaatioksi datoineen. Sovellukseen voidaan viedä myös omia tai Tilastokeskuksen valmiita aineistoja. Lisätietoja uudesta visualisointisovelluksesta ja koko aineiston tilaamisesta löytyy raportin viimeiseltä sivulta.

Sidosryhmät näkevät aluebarometrin hyödyllisenä

Keväällä 2014 aluebarometrin tulevaa muotoa kartoittavassa selvityksessä sidosryhmille (N=550) arvioitiin barometri hyödyllisenä aluekehityksen seurannan välineenä. Tätä mieltä oli neljä viidestä vastaajasta ja lähes kaikki kantaa ottaneet. Ohessa esitetään kuvio kyselystä. Kysymys kuului: ”Aluebarometrin tulevaa muotoa ollaan miettimässä. Kuinka hyödyllisenä kaiken kaikkiaan näette aluebarometrin?”

Kuvio 1: Aluebarometrin hyödyllisenä sidosryhmien mukaan (N=550), %

Eri sidosryhmät maakunnista, ministeriöistä ja tutkimuslaitoksista ehdottivat useanlaisia seurattavia teemoja jatkossa. Näitä olivat muun muassa: liikenteelliseen sijoittumiseen liittyviä tarkasteluja, luonnonvaratalouden kehityksestä (biotalous, luonnon monimuotoisuus, ekosysteemipalvelut), maahanmuuttajista alueilla, odotamattomasta ja nopeasta rakennemuutoksesta, paikalliset ei hallintorajojen mukaiset erot alueiden välillä, palveluista tarkemmin, ml. kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut, loma-asuntojen muuttumiseen vakinaisiksi asunnoiksi, suoran demokratian välineiden soveltamisesta, turvallisuudesta (julkisten palvelujen kattavuus),

työpaikkojen kehityksestä toimialoittain, sote-rakenteesta, viennin kehityksestä ja kansainvälistymisestä, viennistä, väestökehityksen muutoksesta, arvio kunnan "henkisestä ilmapiiristä", elinkeinotoiminnasta enemmänkin, energiantuotannosta ja energiaomavaraisuudesta, paikallisista ei-hallintorajojen mukaisista eroista alueilla, EU- ja/tai kansallisen kehittämisrahoituksen kohdentuminen alueille, palveluita tarkemmin, ml. kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut, EU varoilla saadut tulokset alueilla, tutkimusmenot, infrastruktuurin kunto (tiestö, tietoliikenne), työpaikkojen kehitys toimialoittain, innovaatiot, julkinen- järjestö-yksityinen yhteistyö, viennin kehitys ja kansainvälistyminen, julkisten investointien ennakointi, väestötekijät (syntyvyys, muuttoliike, huoltosuhde), kansalaisyhteiskunnan aktiivisuus tilastollisesti, yhteistyön eri muodot, koettu hyvinvointi, ympäristö tila, kolmannen sektorin palvelutuotanto ja merkitys, ympäristöön liittyviä teemoja, kuntarakenteen muutos, yrittäjyys enemmän analysoituna, yritysdynamiikka, kuntien välisen muuttoliikkeen kehitysnäkymät, yritysten ja koulutuksen tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyö, lasten ja nuorten mahdollisuudet ja yritysten liikevaihdon kehitys sekä julkisten investointien ennakointi. Näihin pyritään vastaamaan mahdollisuuksien mukaan.

Alueluokitukset

Raportissa käytetään soveltuvien osin seuraavia alueluokituksia:

Seututyypittely

Helsingin metropolialue, suuret kaupunkiseudut, keskisuuret kaupunkiseudut, teolliset kaupunkiseudut, maaseutumaiset seudut ja harvaan asutut seudut

Maakunnan keskuskunnat ja muut kunnat:

Keskukset – Muut kunnat – Koko maa

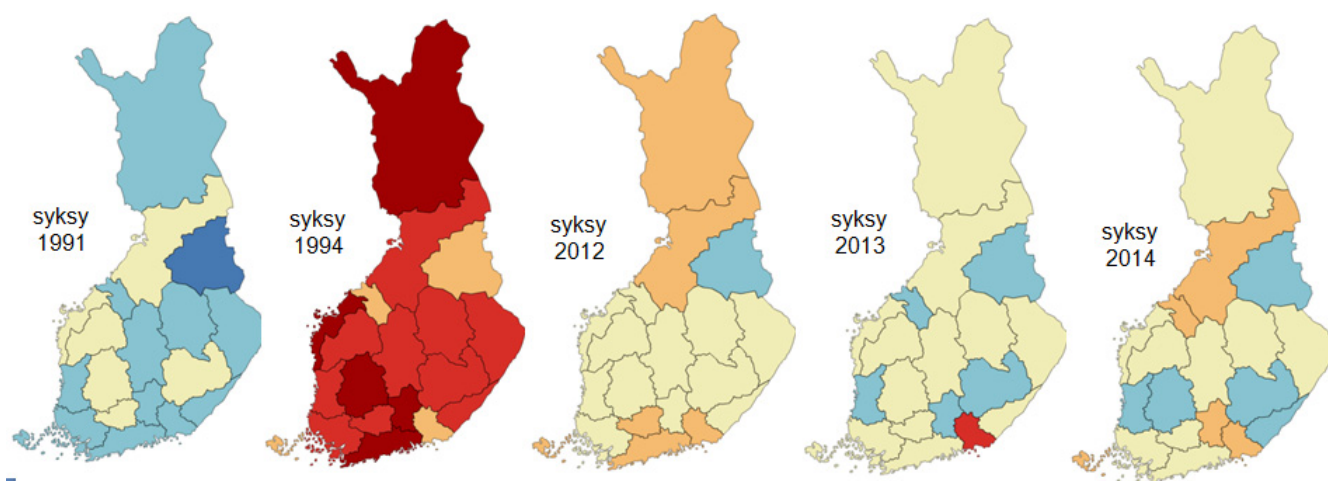
Maakunnat (19)

Kuntakoko: alle 2000, 2000–5999, 6000–9999, 10 000–19 999, 20 000–39999, 40 000–99 999 ja yli 100 000 asukasta

Luottamus talouteen miinuksella jo kaksi vuotta

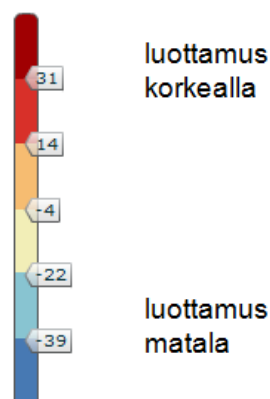
Aluebarometrin luottamusluku on pysynyt kaksi vuotta miinusmerkkisenä kireän talous- ja poliittisen tilanteen jatkuessa Euroopassa. Kahdeksan taloudellisen mittarin (verotulot, velanotto, työttömyys, teollisuuden, kaupan ja palveluiden sekä asuntorakentamisen investoinnit, rahoitusasema ja yleiset kehitysnäkymät) saldolukujen keskiarvo jäi vuosi sitten syksyllä arvoon -14 ja lokakuussa 2014 se sai arvon -13. Saldoluku on ollut alimmillaan -33 vuonna 1991 ja korkeimmillaan vuonna 1994 jolloin se sai arvon +30. Lokakuun lukema ei edelleenkään yllä syksyn 2001 ja 90-luvun alun synkimpiin lukemiin. Luottamus kuntien talouteen ei siten lokakuussa 2014 ollut alimmillaan, joskin se sijoittuu huonoudessaan sijalle 8 kaikista aluebarometrin 46 mittauksesta ajanjaksolla 1991–2014.

Kuvio 2. Aluebarometrin luottamusmittari 1991–2014 maakunnittain

*luottamusluku = verotulot, velanotto, työttömyys sekä teollisuuden, kaupan ja palveluiden ja asuntorakentamisen investoinnit, rahoitusasema ja yleiset kehitysnäkymät; saldolukujen keskiarvo ao. ajankohtana

$$\frac{\sum_{i=1}^8 a_i}{8}$$

Talouden suhdannevaihtelut alueilla hallituskausittain 1991–2014

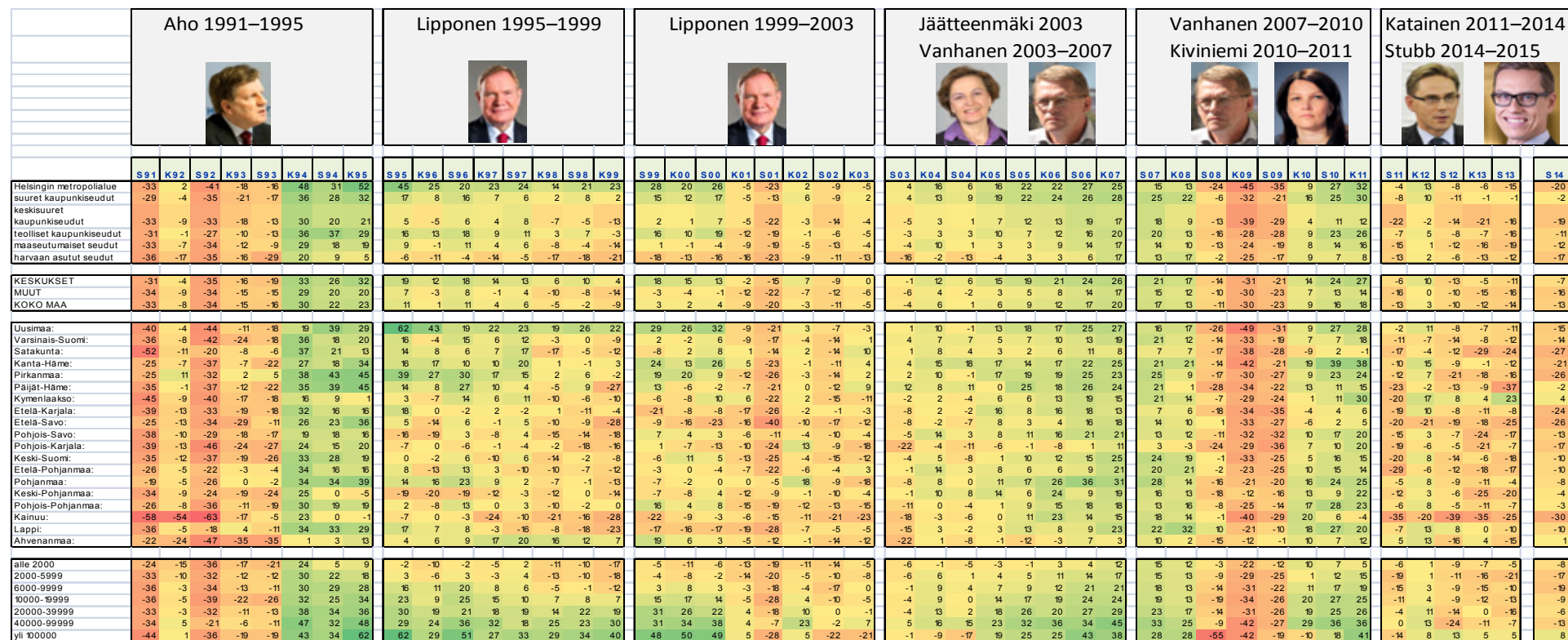
Aluebarometrin talouden, työllisyyden ja investointien luottamusmittari on 1990-luvulla, 2000-luvulla ja 2010-luvulla vaihdellut suurestikin. Kaudet voitaisiin nimetä esimerkiksi näin:

- syöksy lamaan 1989 – 1992
- nousu lamasta 1992 – 1995
- kasvun vuodet 1995 – 1998
- kasvun taittuminen 1998 – 2001
- kasvun vuodet 2002 – 2007
- taantuma 2008 – 2009
- nousu taantumasta 2010 – kevät 2011
- euron kriisi ja kestävyysvajeen taltuttaminen 2011 –
- talouspakotteiden aika 2014 –

Jos tarkastellaan ajanjaksoa nelivuotiskausittain 1991–2014 ja hallituskausien haasteita tänä aikana on luottamus talouteen, työllisyyteen ja investointeihin kunnissa vaihdellut niin Ahon, Lipposen, Jäätteenmäen, Vanhasen, Kiviniemen, Kataisen kuin Stubbin pääministerikausina suurestikin. 1990-luvun alku käynnistyi lamavuosilla (1989–1992) ja sitä seurasi nousu lamasta (1992–1995). Ahon pääministerikausi oli kaksijakoinen myös kuntien luottamusmittarin arvoissa, mikä näkyy alla olevan kuvion alun lamaa kuvaavasta punasävyistä, jota seurasi Ahon loppukauden vihervoittoinen nousu lamasta. Lipposen ykköshallituksen kautta voi kuvata kasvun vuosiksi, mikä näkyi aluebarometrin päättäjävastauksissa etenkin Helsingin metropolialueen vahvana luottamuksena talouteen, työllisyyteen ja investointeihin. Maakuntien reuna-alueilla luottamus oli selvästi matalampaa.

Kasvu taittui Lipposen ensimmäisen kauden lopulla 1998 ja luottamus talouteen oli laskeva kuntapäättäjien arvioissa aina vuoteen 2001 asti, jolloin näkymät olivat heikoimmillaan. Vuosi 2001 oli vaikea kaikilla alueilla, mutta etenkin harvaan asutuilla seuduilla kuntapäättäjät arvioivat tilanteen erityisen hankalaksi. Tätä seurasi varsin pitkäkestoinen kasvun vuodet 2002–2007. Kasvu jatkui Lipposen toisen hallituskauden lopulta aina Jäätteenmäen lyhyen ja häntä seuranneen Vanhasen hallituksen koko ensimmäisen kauden loppuun asti. Luottamus talouteen, työllisyyteen ja investointeihin kasvoi tällöin kaikilla alueilla. Vanhasen ja sittemmin Kiviniemen hallituskaudelle osui taantuma, joka oli syvimmillään vuosina 2008–2009. Helsingin metropolialueella taantumaa reagoitiin ensimmäisenä ja voimakkaimmin. Taantuma iski varsin tasapuolisesti kaikille alueille. Dollarin ja sittemmin euron kriisi vuodesta 2011 alkaen on sävyttänyt Kataisen ja nyttemmin Stubbin kestävyysvajeen kanssa kamppailevaa hallitusta. Eri alueilla nousut ja syöksyt taloudessa on nähty ajoittain toisistaan poiketen, kuten esimerkiksi Kainuun jo 1990-luvun alun laman synkät ja aivan viime vuosien heikot näkymät taloudessa tai viime vuoden Kymenlaakson muita paremmat näkymät. Laskusuhdanne on kestänyt jo useamman vuoden, mutta toisaalta talouden alamäkeä on aina seurannut myös ylämäkeä.

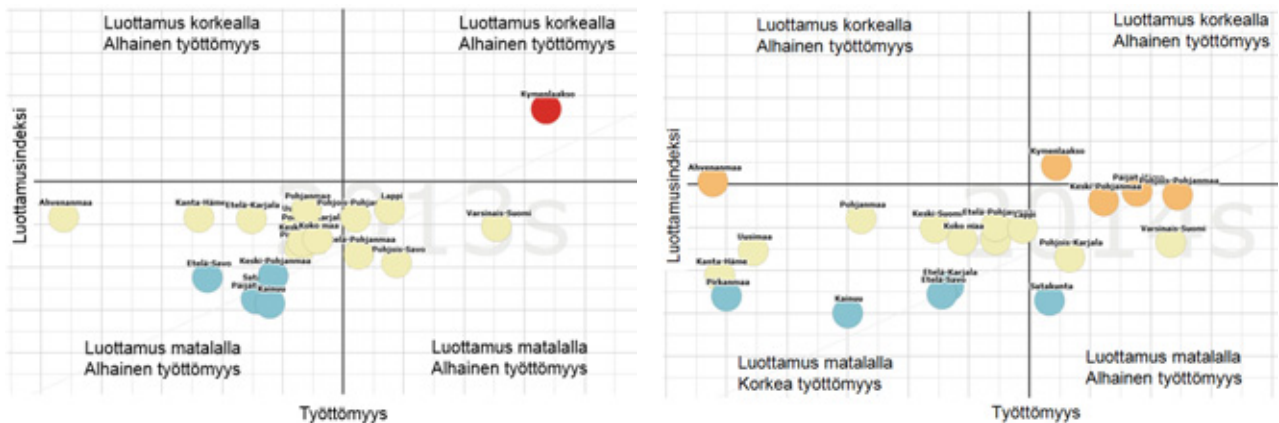
Kuvio 3. Hallituskausien haasteet: aluebarometrin luottamusmittari alueittain nelivuotiskausittain 1991-2015 (punasävy ilmentää heikkoa ja vihreä vahvaa luottamusta talouteen, työllisyyteen ja investointeihin kunnissa).

Luottamuksen ja työllisyyden hajontakuvio

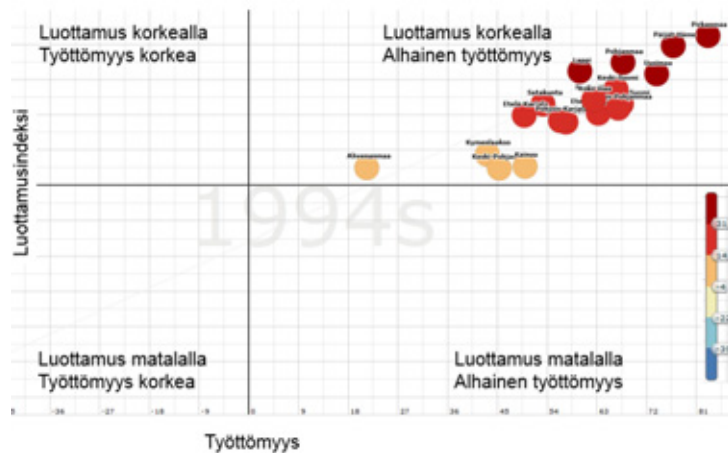
Luottamusta kunnissa voidaan tarkastella luottamusmittarin (talous, työllisyys ja investoinnit) ja esimerkiksi työllisyysodotuksien suhteessa. Ohessa on tarkasteltu uudessa visualisointisovelluksessa aluebarometrin luottamusluvun ja työllisyysnäköymien suhteesta nelikentässä. Vuoden 2014 loka-marraskuun mittauksesta (oikealla) ilmenee että luottamusindeksi (y-akseli pystyyn) ei juuri yllä maakunnissa yli nollan ja toisaalta työttömyysarviot (x-akseli vaakaan) ovat miinuksella esimerkiksi Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Maakunnat ovat sekä luottamuksen että työttömyyden suhteen hyvin hajanaisia arvioiltaan. Vuosi sitten (vasemmalla) maakuntien työllisyysnäköymät olivat lähempänä toisiaan hyvin näköymien Kymenlaaksoa ja heikkojen näköymien Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Kuvio 4a. Luottamusindeksin ja työllisyysnäköymien hajontakuvio maakunnittain vuonna 2013 (vasen) ja 2014 (oikea) lokakuussa

Vertailun vuoksi sama luottamuksen ja työllisyyden asetelma kahdenkymmenen vuoden takaa lokakuulta 1994. Näkemykset olivat alueilla varsin yhtäläiset: luotettiin talouteen, työllisyyteen ja investointeihin laman jälkeisessä Suomessa, vaikka laman jälkimainingit olivat vielä vallalla.

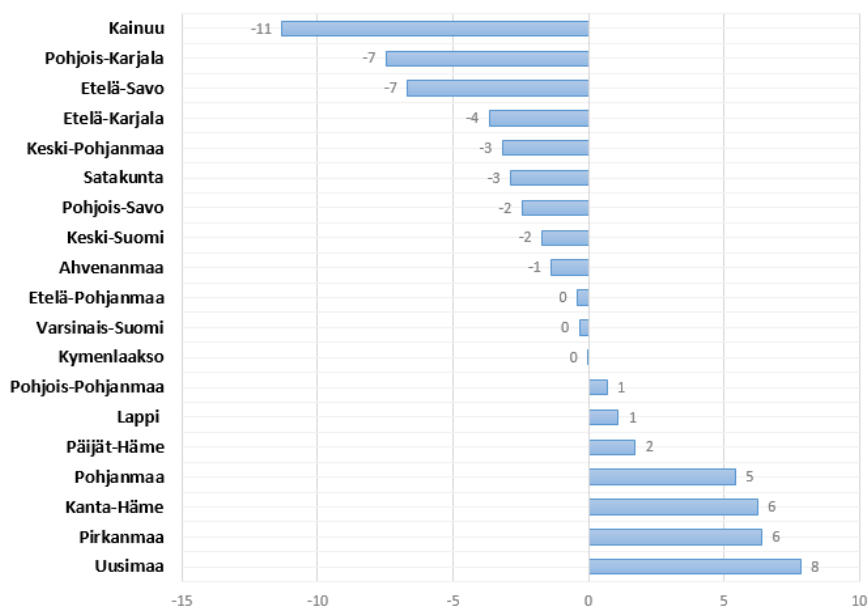
Kuvio 4b. Luottamusindeksin ja työllisyysnäköymien hajontakuvio maakunnittain vuonna 1994 (vasen) ja 2014 (oikea) lokakuussa

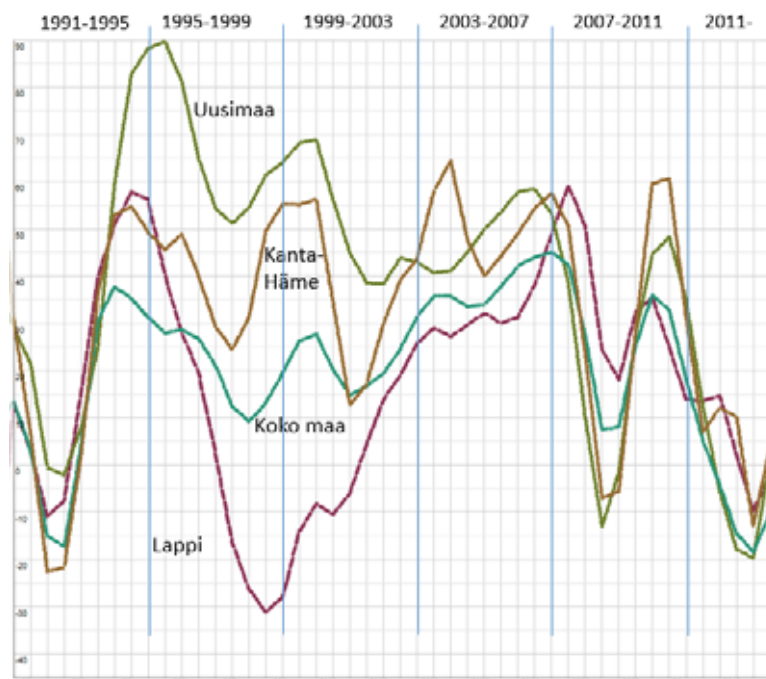
Alue-erot luottamuksessa eri alueilla

Maakunnista parhaimmaksi yleiset kehitysnäkymät arvioitiin loka-marraskuun mittauksessa Kymenlaaksossa ja Ahvenanmaalla. Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Päijät-Hämeessä luottamus talouteen, työllisyyteen ja investointeihin jäi vain niukasti miinuksella. Sen sijaan Kainuussa, Satakunnassa, Pirkanmaalla, Etelä-Savossa, Etelä-Karjalassa ja Kanta-Hämeessä luottamusluku oli yli 20 miinuksella. Maakunnittain tarkasteltuna Kainuussa, Pohjois-Karjalassa ja muun muassa Etelä-Savossa luottamus talouteen työllisyyteen ja investointeihin on ollut muita maakuntia heikompaa kun koko vajaan 25 vuoden aikaväliä tarkastellaan. Pohjanmaalla, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Uudellamaalla suhdannenäkymät ovat olleet tai ne tulkittu olevan yleensä koko maan keskiarvoa valoisammat. Huolimatta heikentyneistä luottamusindikaattorin lukemista usko tulevaisuuteen (kysymys K12) on alueilla vahvistunut.

Kuvio 5. Luottamusindeksin kokonaispoikkeama keskiarvosta maakunnittain 1991–2014

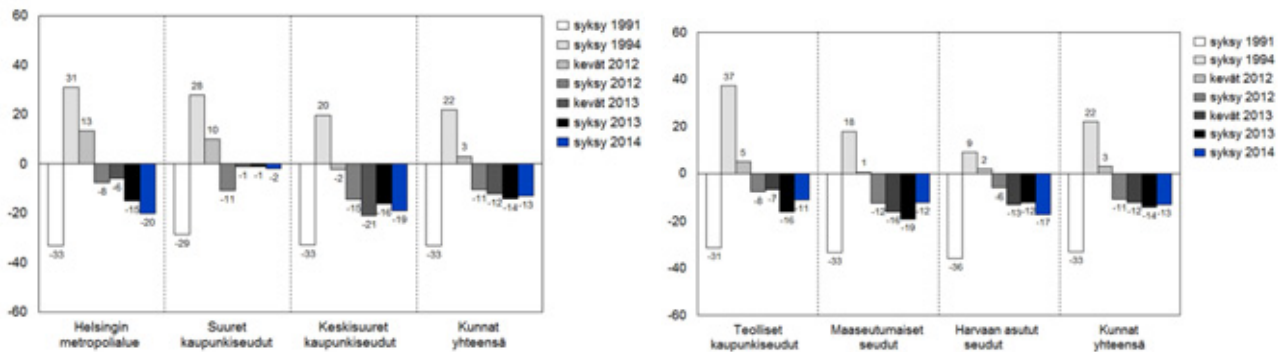

Kuvio 6. Tulevaisuuden näkymät Uudellamaalla, Kanta-Hämeessä ja Lapin maakunnassa sekä koko maassa 1991–2014 (kysymys 13)

Yleiset kehitysnäkymät heikentyivät seututyyppittelyn mukaan Helsingin metropolialueella, keskisuurilla kaupunkiseuduilla ja harvaan asutuilla seuduilla syksystä 2013 syksyyn 2014. Helsingin metropolialueen luottamusluku laski vuoden takaisesta arvosta -15 syksyllä 2014 arvoon -20. Luottamus on 2010- luvulla ollut metropolialueella pääasiassa plusmerkkinen. Suurilla kaupunkiseuduilla luottamusluku pysytteli edelleen nollan tuntumassa ja muita alueita korkeammalla ollen vain niukasti miinuksella (-2). Talouden epävarmuus on näkynyt aluebarometrin mittauksissa syksystä 2008 lähtien. Kuntakoon mukaan tarkasteltuna heikoimmat näkymät olivat yli kahden ja alle kymmenen tuhannen asukaan kunnissa.

Kuvio 7. Aluebarometrin luottamusmittari syksyllä 1991, 1994, 2001 sekä puolivuositain kevästä 2012 syksyyn 2013 ja 2014 alueilla

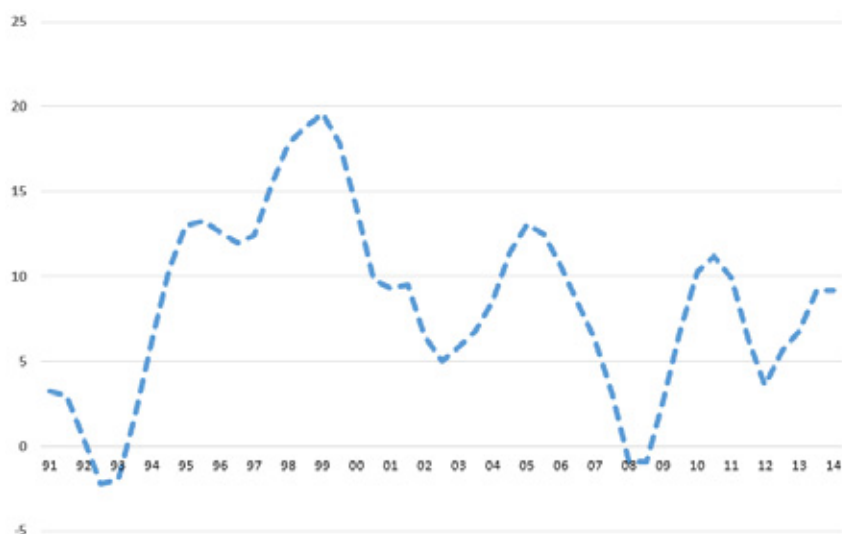

Pienissä kunnissa isoja heikommat näkymät

Aluebarometrin ns. alue-eroindeksi kuvaa maakuntien keskuskuntien ja reuna-alueiden luottamuksen eroa näkemyksissä talouteen, työllisyyteen ja investointeihin. Maakuntakeskusten ja pienkuntien välillä alue-eroindeksi nousi arvoon + 7. Alue-erot olivat pienet, mutta pienissä kunnissa näkymät olivat hieman varovaisemmat kuin keskuksissa. Alue-erot olivat tämän luottamusmittarin valossa suurimmillaan vuosien 1998–2000 tienoilla.

Kuvio 8. Alue-eroindeksi: maakuntien keskusalueet suhteessa reuna-alueisiin syksystä 1991 syksyyn 2014, (maakunnan keskusseutu – muut kunnat – erotus):

+ = maakuntien keskuksissa paremmat talousnäkymät suhteessa reuna-alueisiin, – = päinvastoin))

Yleiskuva aluesuhdanteista 1991–2014 värein

Seuraavassa on kuvattu verotulojen, velanoton, työllisyyden, teollisuuden investointien, kaupan ja palveluiden sekä asuntorakentamisen investointien kehitysnäkymät sekä luottamusindikaattori 1) keskuskunnissa 2) muissa kunnissa ja 3) koko maassa vuosina 1991–2014. Punainen tarkoittaa tässä heikkoja näkymiä ja vihreä parempia näkymiä. Lukujen ei ole tarkoitus erottua taulukoista vaan esitystavalla tavoitellaan yleiskuvaa suhdannetilanteen ilmenemisestä eri mittaristoissa.

Kuvio 9. Yleiskuva keskus- ja muiden kuntien suhdannevaihteluista taustamuuttujittain 1991–2014

Verotulonäkymät kunnissa 1991–2014

	1991-1995					1995-1999					1999-2003					2003-2007					2007-2011					2011-2015				
KESKUSKUNNAT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
MUUT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
KOKO MAA	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Velanoton tarve kunnissa 1991–2014

KESKUSKUNNAT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
MUUT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
KOKO MAA	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Työllisyyden näkymät kunnissa 1991–2014

KESKUSKUNNAT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
MUUT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
KOKO MAA	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Teollisuuden investointinäkymät 1991–2014

KESKUSKUNNAT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
MUUT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
KOKO MAA	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Kaupan ja palveluiden investointinäkymät 1991–2014

KESKUSKUNNAT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
MUUT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
KOKO MAA	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Asuntorakentamisen investointinäkymät 1991–2014

KESKUSKUNNAT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
MUUT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
KOKO MAA	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Aluebarometrin luottamusluku 1991–2014

KESKUSKUNNAT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
MUUT	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
KOKO MAA	20	-1	-4	-4	-4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Väriskaala kertoo samaa kuin edellä kuvattiin suhdannenäkymien vaihtelusta eli syöksystä lamaan 1989–1992, jolloin verotulonäkymät olivat keuhot. Nousuun lamasta 1992 – 1995 liittyi mm. kohtuullinen velanotto kuntapäätäjien näkemysten mukaan ja kohentuneet työllisyyden näkymät. Kasvun vuosina 1995 – 1998 työllisyyden näkymät ja mm. asuntorakentamisen näkymät maan keskuksissa olivat hyvät. Kasvun taittumiseen 1998 – 2001 liittyi mm. velanoton lisääntyminen kunnissa, työllisyyden näkymien heikentyminen maakuntakeskusten ulkopuolella ja kaupan ja palveluiden sekä teollisuuden investointinäkymien heikentyminen vuoden kahden ajaksi. Kasvun vuodet 2002 – 2007 näkyivät kaikissa em. mittareissa, joskin velanotossa vähennys tapahtui viiveellä.

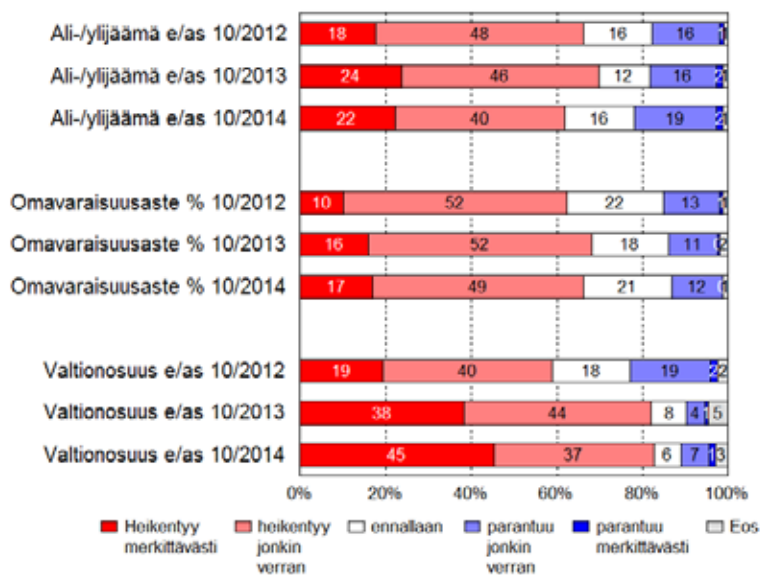
Taantuma 2008 – 2009 iski varsin voimakkaasti ja näkyi etenkin asuntorakentamisen ja teollisuuden investoinneissa. Kesti tovin kun jouduttiin jälleen turvautumaan velanottoon. Aikaa seurasi hetkellinen nousu taantumasta 2010 – kevät 2011, jolloin kaupan ja palveluiden sekä asuntorakentamisen investointinäkymät elpyivät. Euron kriisi 2011 – näkyi heti työllisyyden näkymien heikkenemisenä. Tällä hetkellä kuntapäätäjät arviot eivät loka-marraskuussa olleet aallon pohjassa, taantumassa kylläkin. Luottamus verotulojen kertymiseen etenkin keskuskunnissa on merkille pantavaa. Kuitenkin työllisyyden näkymät ovat kunnissa ja etenkin keskuskunnissa heikentyneet ja investointinäkymät ovat odottavat mm. Ukrainan kriisistä ja pakotteista johtuen.

Viimeisin tiedustelu, jossa peilattiin lähinnä vuosia 2015, 2016 ja 2017, kertoo mm. maakuntien keskusten reuna-alueita vahvemmasta uskosta verotulojen kertymiseen. Kunnissa turvaudutaan edelleen velanottoon. Tosin pienkunnissa velkaa on tarkoitus ottaa aikaisempaa vähemmän. Investointiodotukset ovat nyt vaisuja. Asuntorakentamisen osalta keskuksissa on vielä uskoa investointien käynnistymisestä. Ylipäänsä luottamus alueilla on maakuntien keskuksissa nyt muita kuntia korkeammalla, joskin miinusmerkkisenä sielläkin.

Verorahoitus kiristyy

Verorahoituksen riittävyys ja kysymys kestävyysvajeesta (perusjäämä bruttokansantuotteesta) puhuttivat kuntapäättäjiä edelleen. Arviot verorahoituksen tilasta kunnissa 2–3 vuoden kuluessa pysyi paljolti ennallaan syksyn 2013 ja 2014 välisenä aikana. Valtionosuuksien odotettiin edelleen heikentyvän, mutta alijäämän ja omavaraisuusasteen suhteen asia nähtiin lokakuussa 2014 kuntien kannalta aikaisempaa hieman valoisempaa. Oli ensimmäinen kerta kun arviot verorahoituksesta lievästi kohentuivat aluebarometrin mittauksessa. Heikennys tarkoittaa tässä suurempaa alijäämää, pienempää omavaraisuusastetta ja suurempaa valtionosuutta. Kun lokakuussa 2013 kaksi kolmesta (70 %) arvioi ali- tai ylijäämänsä heikkenevän niin lokakuussa 2014 tähän uskoi enää 62 prosenttia vastaajista. Tilanteen paranemiseen luotti viidesosa päättäjistä (19 %). Omavaraisuusasteen suhteen arviot olivat samansuuntaisia, joskin omavaraisuuden ennallaan pysymistä ennakoitiin edellistä verorahoituskysymystä enemmän (21 %). Odotukset valtionosuuksien korottamiseen nykyisestä heikkenivät edelleen vuoden aikana. Kuntansa valtionosuuden vähentymistä ennakoitiin kaksi kolmesta (69 %), nyt jo valtaosa (92 %) näki näin. Verorahoituksen tiukkenemista ennakoitiin yleisesti.

Kuvio 10. Kuntapäättäjien arvio loka-marraskuussa 2012, 2013 ja 2014 kunnan ali/ylijäämän, omavaraisuusasteen ja valtionosuuden tilasta seuraavien 2-3 vuoden kuluttua.

Kunnat turvautuvat velanottoon (-48)

Kunnat tasapainottavat talouttaan edelleen ottamalla lisää velkaa. Maakuntien keskuskunnissa ei velanoton tarve ole vuoden aikana juuri muuttunut. Sen sijaan maakuntien reuna-alueen kunnissa velanottoa vähennetään vuoden takaiseen tilanteeseen nähden. Suuri osa kunnista edelleen tukeutuu velanottoon peittääkseen kuntien menoja.

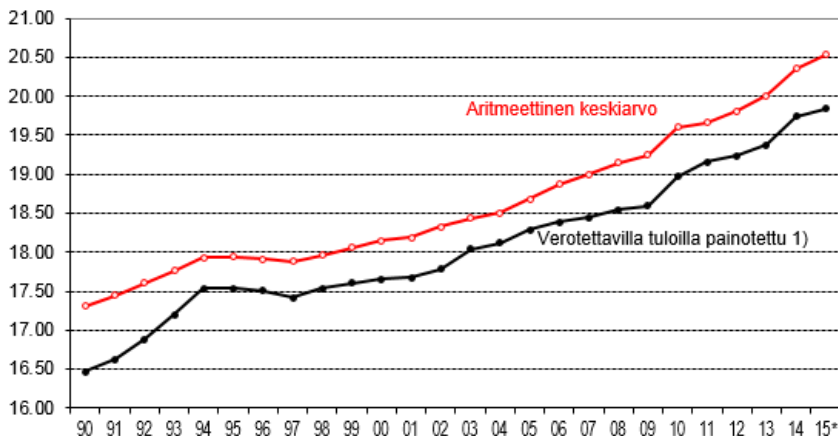
Kuvio 11. Arviot kuntien velanotosta seuraavalle vuodelle 1991–2014 alueilla, saldoluku (puna=velanotto lisääntyy, viher=velanoton tarve vähenee)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Helsingin metropolialue	-28	-44	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26
suuret kaupunkikeskustat	-21	-41	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26
keskisuuret kaupunkikeskustat	-21	-41	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26
pienemmät kaupunkikeskustat	-21	-41	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26
maaseutukeskustat	-44	-21	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26
hajanaiset asutukset	-44	-21	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26
Koko maa, keskuskuntat	-21	-41	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26
Koko maa, muut	-44	-21	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26
Koko maa	-28	-44	-33	-47	-25	-36	-36	-52	-35	-44	-36	-41	-20	-44	-20	-44	-41	-32	-58	-52	-41	-44	-41	-26	-26

Kuntataloutta tasapainotetaan tuloveroprosenttia korottamalla vuosina 2016 ja 2017

Kunnat ovat korottamassa tuloveroprosenttiaan ensi vuoden jälkeenkin. Oheisessa kuviossa on Kuntaliiton tietoja tuloveroprosentista ajanjaksolta 1990–2015.

Kuvio 12. Kuntien tuloveroprosentin kehitys 1990–2015. (Lähde:kunnat.net)

Kunnat ovat korottamassa tuloveroprosenttiaan ensi vuoden jälkeenkin vuosina 2016 ja 2017. Seuraava saldolukukuvio kertoo, että vuonna 2017 korotussuunnitelmat ovat vuotta 2016 hieman pienemmät. Lukema on käytännössä yhtä kuin tuloveroprosenttiaan korottavien prosenttiosuus. Vuonna 2015 tarkalleen 98 kuntaa nosti tuloveroprosenttiaan. Vuonna 2014 korottavia kuntia oli 156. Aluebarometri -kyselyn vastausten perusteella voidaan arvioida että vuonna 2016 noin 140 kuntaa nostaisi tuloveroprosenttiaan ja reilu sata (~106) vuonna 2017. Arviot ovat pitäneet varsin hyvin paikkansa aikaisemmissa aluebarometri -kyselyissä, kuten edellä olevaa toteumaa ja alla olevaa väritettyä taulukkoa vertaa keskenään. Veronkorotukset ovat maakuntien keskuksissa nyt samansuuntaisia kuin reuna-alueilla.

Taulukosta on myös nähtävissä kuntien tuloveroveron korotuspaineet keskuksissa (1. rivi) ja muissa kunnissa (2. rivi) ja kunnissa yhteensä (3. rivi). Ylempi taulukko kuvaa veronkorotusaikeita seuraavalle vuodelle ja alempi korotusaikeita sitä seuraaville vuosille.

Kuvio 13. Kuntien tuloveroprocentin korotusaikeet seuraavalle ja sitä seuraavalle vuodelle 1993–2014 (vuonna 2014 kysyttiin vuosia 2016 ja 2017)

Kunnallisvero % 2016	K93	S93	K94	S94	K95	S95	K96	S96	K97	S97	K98	S98	K99	S99	K00	S00	K01	S01	K02	S02	K03	S03	K04	S04	K05	S05	K06	S06	K07	S07	K08	S08	K09	S09	K10	S10	K11	S11	K12	S12	K13	S13	S14	
Koko maa, keskusket	-29	-38	-15	-5	-1	5	2	12	-10	-14	-26	-22	-18	-14	-11	-6	-20	-22	-19	-25	-14	-12	-20	-28	-25	-21	-23	-17	-18	-20	-6	-11	-50	-54	-22	-16	-6	-21	-23	-29	-51	-52	-44	
Koko maa, muut	-26	-39	-10	-3	-1	5	-2	6	-9	-5	-21	-16	-22	-16	-14	-7	-16	-22	-19	-16	-13	-14	-22	-21	-33	-36	-22	-25	-19	-26	-11	-12	-40	-46	-16	-12	-13	-25	-30	-34	-43	-45	-44	
Koko maa	-27	-39	-11	-4	-1	5	-1	8	-10	-8	-22	-18	-21	-16	-13	-7	-17	-22	-19	-19	-14	-13	-21	-23	-31	-28	-22	-23	-18	-24	-10	-12	-43	-49	-18	-13	-11	-24	-28	-32	-45	-47	-44	
Kunnallisvero % 2017																																												
Koko maa, keskusket	-32	-44	-12	-19	-15	-14	-12	-9	-18	-19	-24	-23	-19	-15	-18	-20	-19	-21	-19	-26	-25	-28	-29	-30	-28	-34	-27	-29	-18	-18	-25	-31	-38	-33	-28	-27	-27	-35	-37	-44	-41	-39	-33	
Koko maa, muut	-38	-39	-13	-15	-15	-16	-15	-6	-22	-14	-23	-24	-26	-18	-19	-16	-21	-26	-22	-29	-21	-25	-25	-31	-29	-32	-31	-30	-23	-27	-25	-25	-36	-35	-35	-34	-30	-40	-39	-40	-47	-38		
Koko maa	-36	-41	-13	-17	-15	-15	-14	-7	-21	-16	-23	-24	-23	-17	-18	-17	-21	-24	-21	-28	-22	-26	-26	-31	-29	-32	-30	-30	-22	-25	-25	-27	-36	-34	-31	-32	-29	-39	-41	-46	-45	-36		

Keinovalikoima kuntatalouden tasapainottamiseksi 2015–

Seuraavissa taulukoissa esitetään kuntatalouden tasapainottamisen keinojen yleisyys vuonna 2015 ja sitä seuraavien 2-3 vuoden aikana. Lisäksi alinna ovat taulukot muutoksen suunnasta viime vuoden kyselyyn verrattuna. Maksujen korotukset ja käyttöomaisuuden realisointi nähdään keinoina kuntatalouden tasapainottamiseksi. Irtisanomiset ja lomautusaikeet ovat vuoden aikana pysyneet samalla tasolla. Eniten niitä harkitaan Helsingin metropolialueella. Maksujen korotuksiin ja jossain määrin myös henkilöstön lomautuksiin turvaututaan nyt laajemmin.

Taulukko 1. Kuntien keinot taloutensa tasapainottamiseksi vuonna 2015. % (kys.4)

	Tulovero- prosentin korotus	Kiinteistö- veron korotus	Maksujen korotukset	Investointien vähentämi- nen	Käyttö- omaisuuden realisointi	Henkilöstön irtisanominen	Henkilöstön lomautus	Palvelu- rakenteiden uudistaminen	Muu toiminta- menojen vähentäminen
Helsingin metropolialue	44	44	68	51	64	19	28	68	6
Suuret kaupunkiseudut	37	41	71	60	60	11	23	51	0
Keskisuuret kaupunkiseudut	41	34	57	46	51	6	11	56	2
Teolliset kaupunkiseudut	42	34	53	56	42	13	17	49	4
Maaseutumaiset seudut	34	41	70	51	63	10	16	48	1
Harvaan asutut seudut	32	35	64	49	52	7	7	42	5
Keskusaluekunnat	41	42	66	56	55	11	15	53	3
Muut kunnat	36	37	63	49	56	10	16	49	3
Koko maa	37	39	64	51	56	10	16	51	3

Taulukko 2. Kuntien keinot taloutensa tasapainottamiseksi vuotta 2015 seuraavat 2-3 vuotta, % (kys.4)

	Tulovero- prosentin korotus	Kiinteistö- veron korotus	Maksujen korotukset	Investointien vähentämi- nen	Käyttö- omaisuuden realisointi	Henkilöstön irtisanominen	Henkilöstön lomautus	Palvelu- rakenteiden uudistaminen	Muu toiminta- menojen vähentäminen
Helsingin metropolialue	67	51	70	49	64	17	26	72	2
Suuret kaupunkiseudut	69	46	68	49	55	17	25	51	0
Keskisuuret kaupunkiseudut	65	47	77	50	51	16	16	56	2
Teolliset kaupunkiseudut	57	39	70	51	59	12	22	53	2
Maaseutumaiset seudut	63	43	70	53	57	20	26	47	2
Harvaan asutut seudut	61	45	66	52	45	14	19	42	2
Keskusaluekunnat	63	45	74	55	50	15	20	53	1
Muut kunnat	63	45	69	50	56	18	24	50	2
Koko maa	63	45	70	51	54	17	23	51	2

Taulukko 3. Kuntatalouden tasapainottaminen: muutos vuoden takaiseen mittaukseen verrattuna, % (punainen tarkoittaa lisäystä vuoden takaiseen mittaukseen, vihreä vähennystä)

MUUTOS VUOTTA AIKAISEMPAAN MITTAUKSEEN Ensimmäinen vuonna. % (kys.4)									
	Tulovero- prosentin korotus	Kiinteistö- veron korotus	Maksujen korotukset	Investointien vähentäminen	Käyttö- omaisuuden realisointi	Henkilöstön irtisanominen	Henkilöstön lomautus	Palvelu- rakenteiden uudistaminen	Muu toiminta- menojen vähentäminen
Helsingin metropolialue	13	-6	13	12	0	-1	-2	-15	-5
Suuret kaupunkiseudut	18	-8	20	-5	0	-4	7	-4	3
Keskisuuret kaupunkiseudut	9	2	13	8	4	1	1	0	-2
Teolliset kaupunkiseudut	0	3	12	-13	6	-2	1	-8	1
Maaseutumaiset seudut	11	-8	4	2	-13	0	7	0	0
Harvaan asutut seudut	19	10	9	7	-4	-3	5	9	-4
Keskusaluekunnat	12	-7	14	5	-2	-1	5	-11	-1
Muut kunnat	12	1	9	1	-3	-2	3	3	-1
Koko maa	12	-2	10	2	-3	-2	4	-1	-1
MUUTOS VUOTTA AIKAISEMPAAN MITTAUKSEEN Ensimmäinen vuotta seuraavat 2-3 vuotta. % (kys. 4)									
	Tulovero- prosentin korotus	Kiinteistö- veron korotus	Maksujen korotukset	Investointien vähentäminen	Käyttö- omaisuuden realisointi	Henkilöstön irtisanominen	Henkilöstön lomautus	Palvelu- rakenteiden uudistaminen	Muu toiminta- menojen vähentäminen
Helsingin metropolialue	1	-12	2	8	8	4	-12	-16	1
Suuret kaupunkiseudut	-7	5	14	4	7	-1	8	8	3
Keskisuuret kaupunkiseudut	1	3	-5	-8	9	-1	5	-10	-1
Teolliset kaupunkiseudut	3	7	-7	-2	-18	-3	-3	-2	0
Maaseutumaiset seudut	-2	2	2	2	-4	0	-2	-2	1
Harvaan asutut seudut	-5	6	2	5	3	-1	-1	16	-1
Keskusaluekunnat	-3	4	4	-6	9	3	1	-5	2
Muut kunnat	-1	2	0	3	-3	-3	-1	3	0
Koko maa	-1	2	1	1	0	-1	-1	0	1

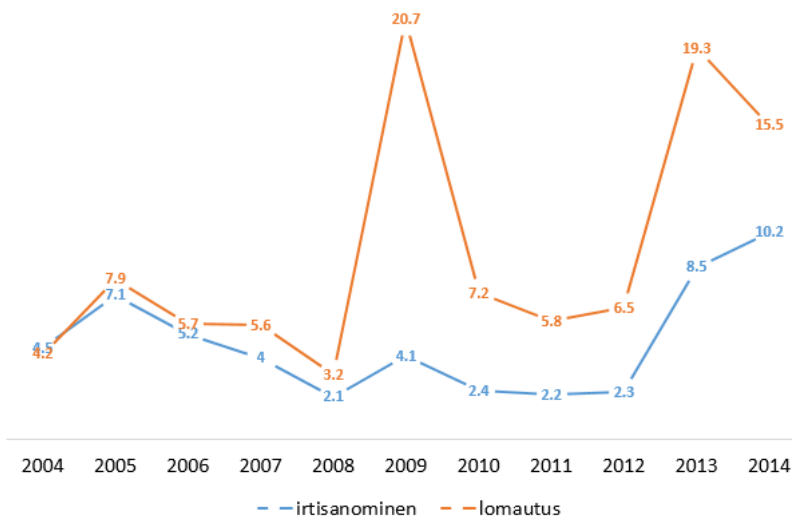
Työllisyysnäkymät Helsingin metropolialueella ovat heikentymässä (-10)

Työllisyysnäkymät ensi vuodelle olivat loka-marraskuun arvioiden mukaan hieman heikentyneet vuoden takaisista arvioista. Saldoluku sai vuosi sitten arvon -7 ja nyt arvon -10. Maan keskuskunnissa oli heikommat työllisyysnäkymät kuin maakuntien reuna-alueilla. Helsingin metropolialueella nähtiin työllisyyden näkymät erityisen heikkona. Parhaimmat työllisyysnäkymät olivat Keski-Pohjanmaalla (+11), Päijät-Hämeessä (+16), Varsinais-Suomessa (+21) ja Pohjois-Pohjanmaalla (+22). Heikoimmat työllisyysnäkymät maakunnista olivat Ahvenanmaalla (-47), Kanta-Hämeessä (-46), Pirkanmaalla (-45) ja Uudellamaalla (-41). On huomioitava että työllisyysarviot ovat olleet tätäkin heikompia vuosien 2009, 2001 ja 1991 kyselyissä.

Kuvio 14. Työllisyysnäkymät seuraavalle vuodelle alueilla 1991–2014

Alue	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Helsingin metropolialue	-44	-39	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Uusimaa	-44	-39	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Varsinais-Suomi	-23	-19	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Pirkanmaa	-45	-40	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Kanta-Häme	-46	-41	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Päijät-Häme	-16	-11	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Keski-Pohjanmaa	-11	-6	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Pohjois-Pohjanmaa	-22	-17	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Ahvenanmaa	-47	-42	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Koko maa, keskiarvo	-24	-19	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Koko maa, muut	-45	-40	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51
Koko maa	-34	-29	-1	15	32	30	30	30	22	15	64	77	77	66	67	59	51	51	51	51	51	51	51	51

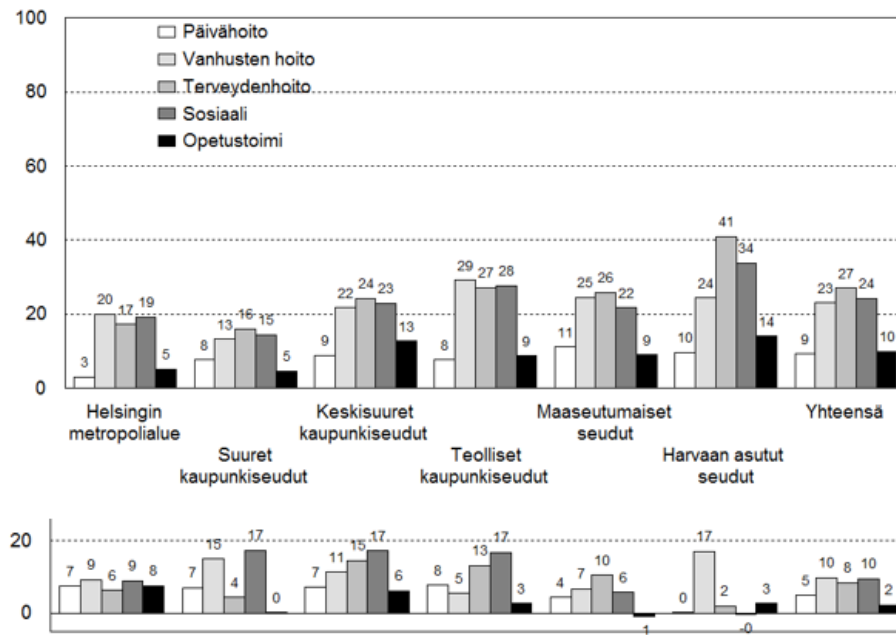
Kuvio 15. Henkilöstön lomautus- ja irtisanomisaakteet kunnissa 2004–2014

Työvoiman saatavuus helpottumassa

Kuntasektorilla työvoiman saatavuus oli helpottunut miltei kaikilla toimialoilla opetustehtäviä lukuun ottamatta koko maan tasolla. Työvoiman saatavuus helpottui päivähoidon, vanhusten hoitopalveluissa, terveydenhoidon tehtävien ja myös sosiaalipalvelujen kohdalla vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna.

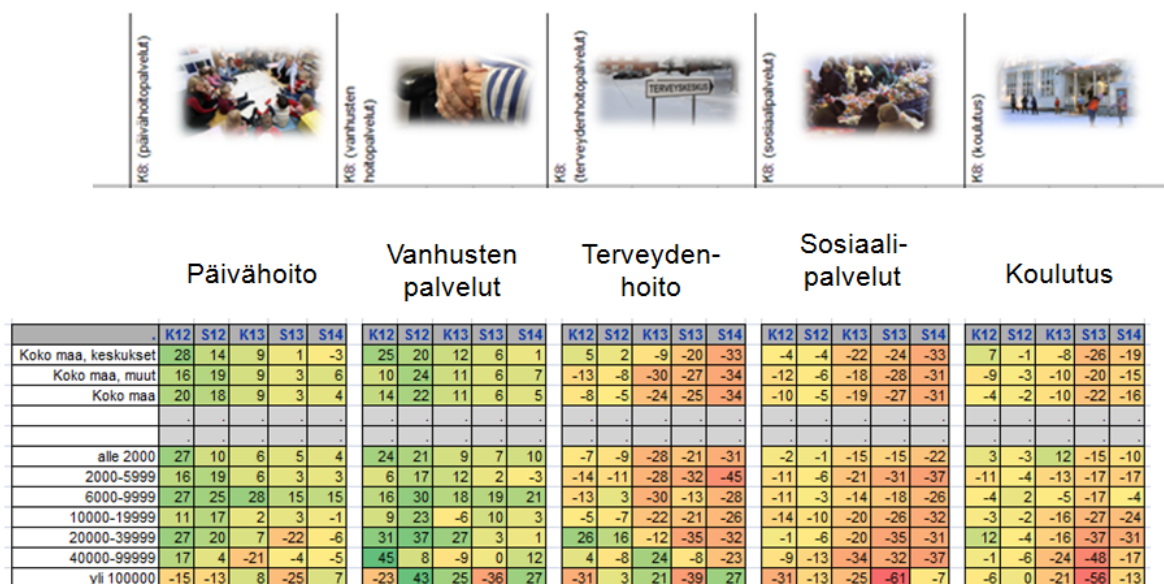
Kuvio 16. Arvio kuntasektorin työvoiman saatavuusongelmien kasvusta vuosina 2015–2018 alueilla (prosenttiosuus kuntien päättäjistä, jotka arvioivat saatavuusongelman kasvavan). Alla muutos (+ / -) vuoden takaiseen mittaukseen nähden.

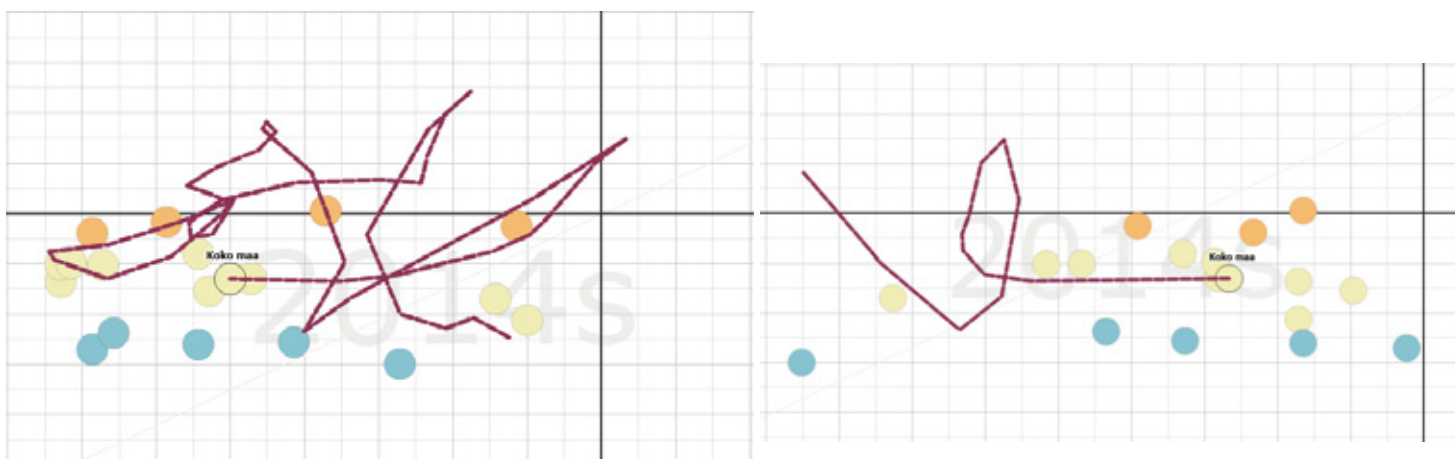
Terveys- ja sosiaalipalvelut huolestuttavat

Peruspalvelujen toimivuutta arvioitiin terveydenhoidon, vanhusten palvelujen, sosiaalitoimen ja opetustoimen osalta. Kysymys kuului: ”Millaiseksi arvioisitte kunnan palvelut käyttäjien kannalta seuraavien 2 - 3 vuoden kuluttua”? Erityisesti terveys- ja sosiaalipalvelujen toimivuus huoletti kuntapäättäjiä seuraavien 2-3 vuoden aikana. Arviot olivat vuoden aikana heikentyneet edelleen. Sen sijaan opetustoimen osalta arviot olivat vuoden aikana hieman parantuneet. Alueelliset erot olivat pääsääntöisesti pieniä.

Kuvio 17. Arviot peruspalvelujen toimivuudesta alueilla kevästä 2012 syksyyn 2014

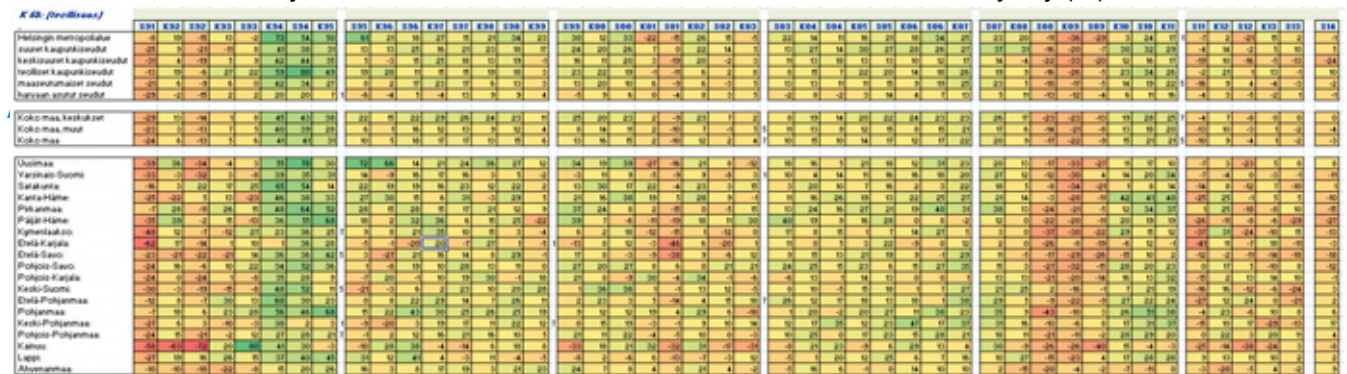
Kuvio 18. Visualisointisovelluksella tuotetut ”jäljet” terveydenhoitopalvelujen toimivuudesta 1991–2014 (vasen) ja terveydenhoidon työvoiman saatavuudesta 2008–2014 (oikea): talousluottamuksen heikentyessä myös terveydenhoidon toimivuuden arvioidaan heikentyneen. Työvoiman saatavuus terveydenhoidon tehtäviin on taas parantunut.

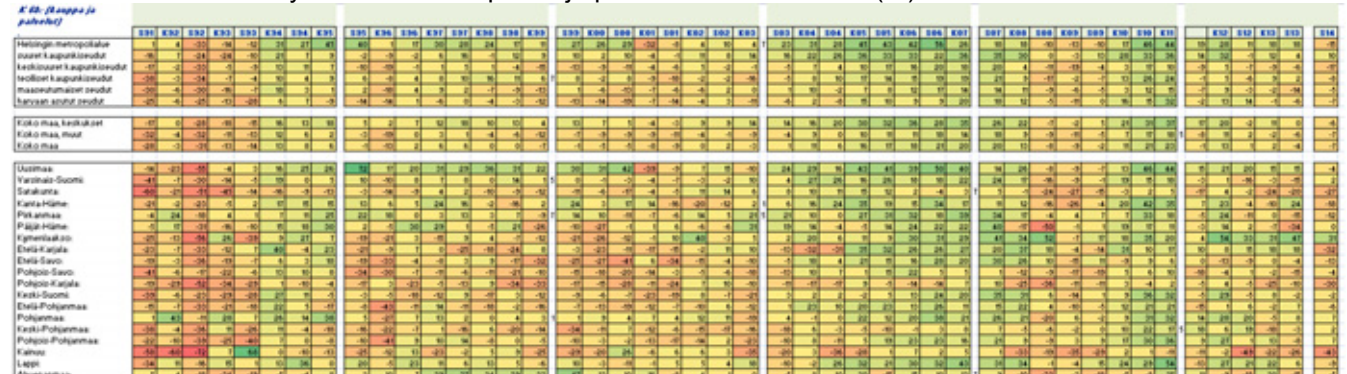
Investointinäkymät kunnissa heikohkot (-2...-7)

Investointinäkymät teollisuudessa ja kaupan ja palveluiden alalla eivät olleet alueilla parhaat mahdolliset. Teollisuuden investointinäkymät olivat viime vuoden tasolla. Saldoluku sai arvon - 3 keskimäärin kun se vuosi sitten oli arvossa - 2. Viisi vuotta sitten lukemat olivat tätäkin karumpia. Keskisuurilla kaupunkiseuduilla näyttäisi olevan heikoimmat investointinäkymät teollisuuden osalta. Kaupan ja palveluiden osalta tilanne on astetta lievästi heikempi. Saldoluku sai arvon - 7 keskimäärin kun se vuosi sitten oli arvossa - 4. Helsingin metropolialueella kaupan ja palveluiden näkymät heikentyivät vuoden takaisista arvioista. Myös asuntorakentamisen näkymät heikentyivät aikaisemmasta (-7), mutta ne olivat maakuntien keskusten osalta kuitenkin plusmerkkiset. Laskusuhdanteen on sanottu heijastuvan ja ilmenevän ensimmäiseksi Helsingin metropolialueen asuntomarkkinoilla. Nyt asuntoinvestointien arvo jäi alimmaksi sitten kevään 2009, mutta oli edelleen arvossa + 7. Vuosi sitten se sai vielä arvon +19. Muualla Uudellamaalla asuntoinvestoinnin näkymät olivat tätä paremmat.

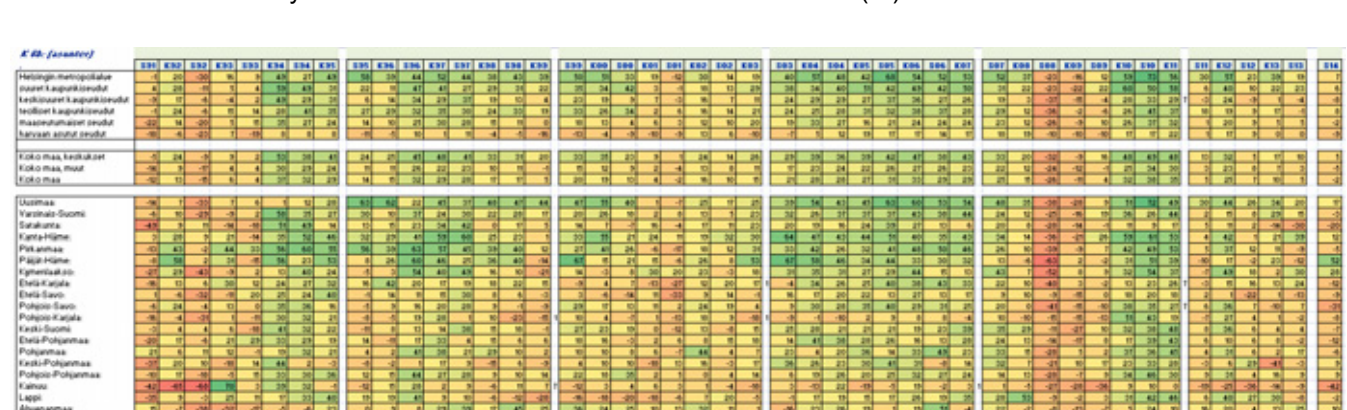
Kuvio 19. Investointinäkymät alueilla teollisuudessa 1991–2014, suluissa viimeisin kysely (-3)

Kuvio 20. Investointinäkymät alueilla kaupassa ja palveluissa 1991–2014 (-7)

Kuvio 21. Investointinäkymät alueilla asuntorakentamisessa 1991–2014 (-2)

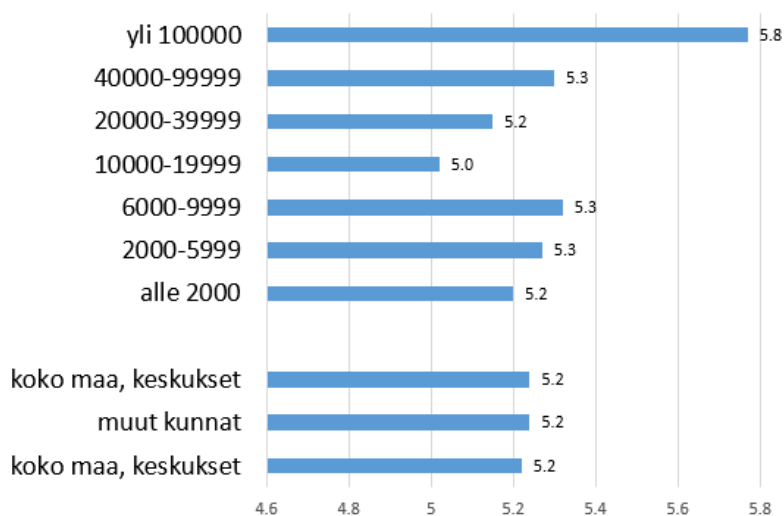

Sote-uudistus sai kritiikkiä

Kuntapäättäjät arvioivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen, eli sote-uudistusta koulu-arvosanoin ja sanallisesti. Analysoinnissa käytettiin numeroarvioinnin ohella Etuma360-työkalua eli tekstin analysointiohjelmää. Näin saatiin yleiskuva ja sävy (+ / -) kommentteista sote-uudistukseen liittyen. Ohjelma tuotti aihealueista omat tiedostonsa, mutta niiden syvällisempään analyysiin ei tässä yhteydessä ollut mahdollista mennä.

Arvosana sote -uudistuksen valmistelusta sai varsin heikon (5.2) arvosanan. Aivan suurimpia kuntia lukuun ottamatta arviot olivat viiden tuntumassa, kun asteikko oli neljän ja kymmenen välillä. Suurimmissa kunnissa arviot olivat jo lähempänä arvosanaa kuusi.

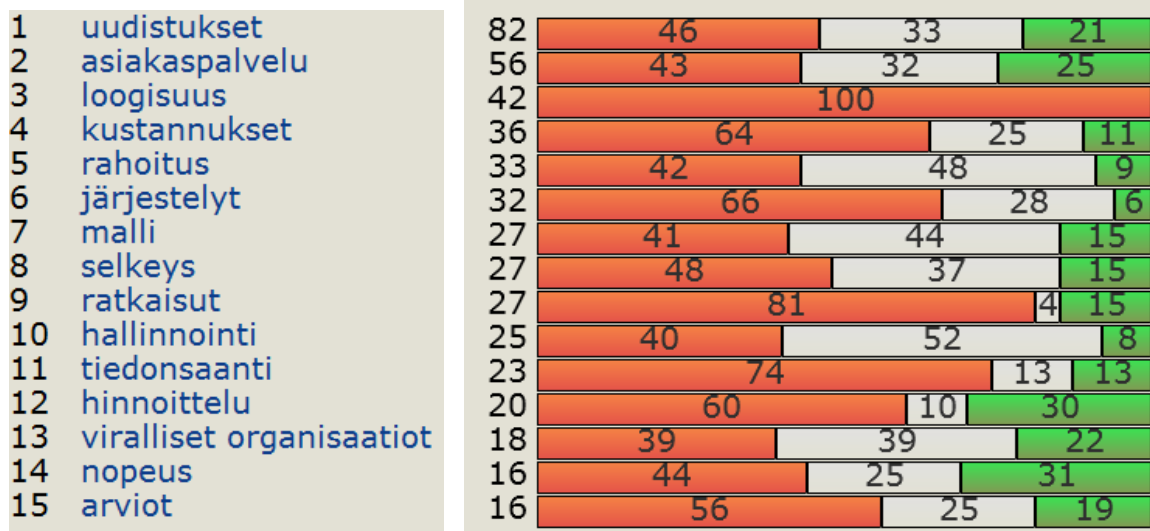
Kuvio 22. Kuntapäättäjien arvosana sote -uudistuksesta alueilla, keskiarvo

Tehtävän mukaan katsottuna kunnanvaltuuston puheenjohtajat antoivat sote-uudistuksesta parhaan (5.6) ja elinkeinojohtajat (5.0) heikoimman arvosanan. Suuria eroja tehtävän mukaan ei kokonaisuudessaan ollut. Eri tehtävissä annettiin sote-uudistuksesta seuraavia arvosanoja:

- kaupunginjohtajat	5.1
- talousjohtajat	5.3
- elinkeinojohtajat	5.0
- kunnanhallituksen pj.	5.2
- kh:n 1. varapj.	5.6
- kh:n 2. varapj.	5.3
- kunnanvaltuuston pj.	5.6
- kv:n 1. varapj.	5.5
- kv:n 1. varapj.	5.4

Kuvio 23. Automaattisen tekstianalyysin nostamat yleisimmät teemat soite-uudistuksen kommentaareista ja niiden sävy (+ / -)

Kuvio 24. Tagipilvi sote-uudistuksiin liittyvistä kommentteista

Poimintoja sote-uudistukseen liittyvistä kommentteista

Seuraavassa joitain poimintoja sote -uudistukseen liittyvistä kommentteista, joita kuntapäätäjät alueilta kirjoittivat.

"Sellaista uudistusta ei pitäisi hyväksyä, jossa kustannukset kasvavat. Kaikki uudistukset tulee olla korkeintaan samanhintaisia kuin nyt tai halvempia."

"SoTe uudistuksia on ollut aika monta, joista aiemmat ovat hyvin epämääräisiä tavoitteiden osalta. Nyt viimeisin vaikuttaa lupaavalta siinä mielessä, että erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhoito näyttäisivät linkittyvän paremmin yhteen. Sen sijaan uudistuksen sisältö on vielä pahasti auki: rahoituksen ja tuottamismallin osalta"

"Ei kyllä suoraan sanottuna kovin hyvältä näytä. Hyvää on että jotain yritetään tehdä. Heikkoa on että vain muutamaa suurta kaupunkia lukuun ottamatta kulut kasvavat! Ei tällä uudistuksella voi olla mitään muuta tarkoitusta kuin kustannusten alentaminen reilusti! Varaa muuhun ei kerta kaikkiaan ole!"

"Kuntarahoituksen laskentapohjaa ei ole käytettävissä vaikka sote oli lausunnolla kunnissa. Ollaan kaiken maailman konsulenttilaskelmien varassa eli peli kuntakentällä on menetetty tältä osin. Sote valmisteluun liittyvä hallintokulttuuri on huonoa. Salailaan, ei kerrota, tukahdutetaan keskustelu kehtoonsa, tehdään kriitikot naurunalaisiksi ja levitetään disinformaatiota."

"Valtavan iso ja monimutkainen uudistus. Vaikka tämä harjoitus ei ole sujunutkaan mairittelevasti niin, vaikea nähdä että kovin paljon helpompaa se olisi ollut muillekaan. Päivystysasetus on käsittämätön, se nostaa kustannuksia ja heikentää palveluiden saatavuutta."

"Soteuudistuksen valmistelussa ... ei ole varmistettu ennen lakiesityksen valmistumista. Lakiesitys on tältä osin erittäin hataralla perustalla. Toiseksi uudistuksen taloudellisia vaikutuksia ei ole asianmukaisesti arvioitu, vaikka julkisen talouden resurssit vähenevät ja muutoinkin taloudellinen tilanne on heikko. Kuitenkin ennakoarviot sote-uudistuksesta ovat: kustannukset kasvavat uudistuksen vuoksi."

"Palvelujen tehokas tuottaminen ja ihmisten palvelujen saatavuus on jäänyt aatteellisen keskushallinnon lisäämisen jalkoihin."

"Suomessa Kela voisi tilata palvelut kansalaisille ja Sote-alue tuottaa ne. Lailla säädettäisiin yhdenmukaiset ja sellaiset standardit johon Suomi Oy:llä on varaa. Lisäksi tarvittaisiin koko SOTE-puolen IT infraan kunnon interventio ja uudistettaisiin koko homma kerralla. Ei se tämän vaikeampaa ole."

"Lapin näkökulmasta alueen erityispiirteiden huomioiminen ohitettu täysin. Valtionhallinto jatkaa keskittämistä ja Lappi ollaan ajamassa osaksi Pohjois-Pohjanmaata ja Oulun alaisuuteen. Maakunnassa kasvava tunne siitä, että Suomi on hylkäämässä Lapin".

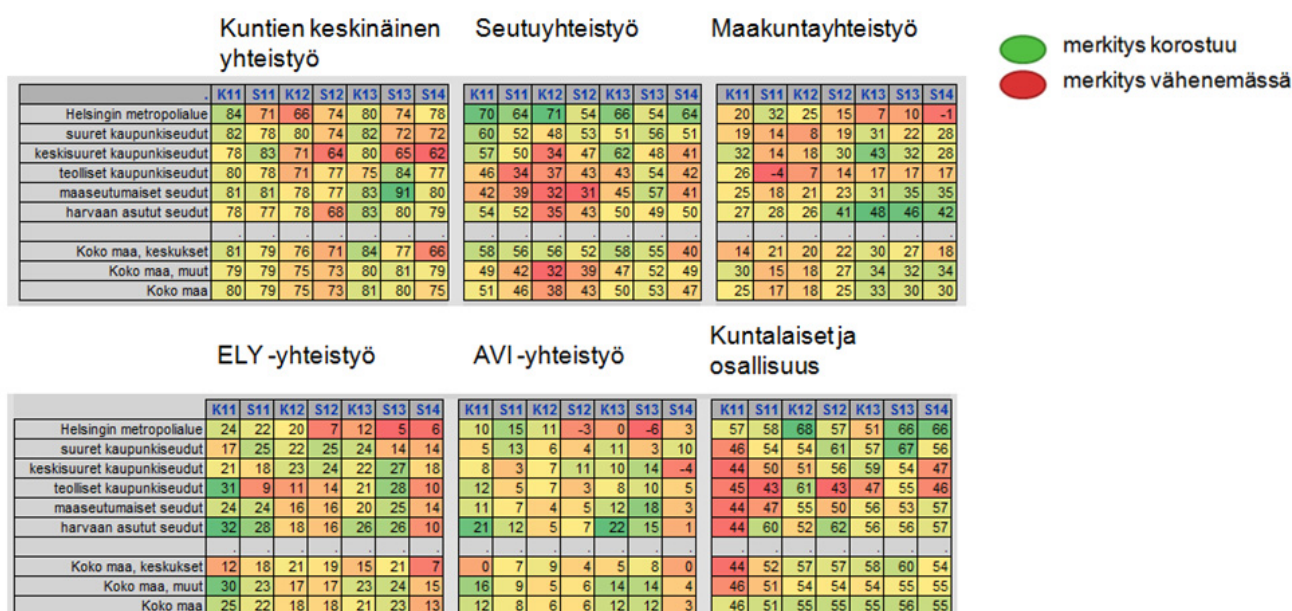
Kuntien välistä yhteistyötä tarvitaan (+75)

Aluearometrisssä kuntapäätäjiltä on kysytty kuntayhteistyöstä kuntien välisen yhteistyön, seutuyhteistyön, maakuntayhteistyön, AVI- ja ELY -yhteistyön näkökulmasta sekä yhteistyöstä kuntalaisen ja osallistumisen näkökulmasta. Kysymys kuului: "Miten arvioisitte seuraavien yhteistyömuotojen merkitystä kuntanne toiminnassa seuraavien 2 - 3 vuoden aikana".

Kunnissa korostetaan ensi sijassa kuntien keskinäisen yhteistyön merkitystä. Saldoluku sai lokakuussa edellisvuotta hieman pienemmän arvon +75. Maakuntien keskuksissa kuntien keskinäisellä yhteistyöllä on pienempi merkitys kuin muissa kunnissa. Helsingin metropolialueella kuntayhteistyötä pidetään arvossa, kun taas keskisuurilla kaupunkiseuduilla kuntien keskinäistä yhteistyötä ei korostettu siinä määrin. Yli 40 tuhannen ja alle 100 000 asukkaan kunnissa kuntayhteistyön merkitys nähdään kuntakokoluokista vähäisimpänä.

Seutuyhteistyö saa suurimman arvon Helsingin metropolialueella, mutta muutoin seudullinen yhteistyö on yhtäläisessä arvossa eri puolilla maata. Maakuntayhteistyötä korostetaan erityisesti maakuntakeskusten ulkopuolella. Alle 20 000 asukkaan kunnissa maakuntayhteistyötä korostetaan, kun taas yli 20 tuhannen asukkaan kunnissa sen arvo on pienempi. Kuntalaisten osallistumista (päätöksentekoon) korostetaan Helsingin metropolialueella, mutta muutoin keskusten ja maakuntien reuna-alueiden välillä ei tässä ole suuria eroja.

Kuvio 25.. Millaista yhteistyötä kunnissa halutaan korostaa alueittain, kevät 2011 - syksy 2014

Kommentit kuntayhteistyöstä olivat esimerkiksi tällaisia:

"Yhteistyö muiden kuntien kanssa on parannuttava, katse tulevaisuuteen ei taaksepäin!"

"Sote tappaa tämänkin kunnan. Enää ei voi keskustella kahden kunnan liitoksesta, koska tarvitaan suurempia yksiköitä. Kuntani alue on maakunnan reuna-aluetta ja näin tehnyt paljon yhteistyötä myös maakuntarajojen yli. Järjellinen kuntaliitosalue menee kahden maakunnan alueelle ja sote-alue ja ERVA tekee tenää siellä ja täällä. Apuval!"

"Itsenäisenä kuntana rajut muutokset jo lähiaikana, mutta olisiko liitoksen kautta yhteistyöllä pidempiaikainen turva. Tilanne on nyt hyvin hämmäntävä"

Kuntien välisessä yhteistyössä jako ali- ja yli 40 000 asukkaan kuntien välillä oli selvä. Pienissä kunnissa kuntien välistä yhteistyötä korostettiin suurempia kuntia enemmän. Pirkanmaalla, Keski-Suomessa, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla, Etelä-Savossa ja Kainuussa kuntien välistä yhteistyötä painotetaan muita maakuntia enemmän. Sen sijaan yhteistyön merkitys nähdään pienempänä Päijät-Hämeessä ja Etelä-Karjalassa. 2010-luvulla kuntien yhteistyö on säilyttänyt keskeisen merkityksen alueellisen yhteistyön muotona, joskin merkityksen vähenemistä viimeisen vuoden aikana tapahtui erityisesti maakuntien keskuksissa.

Kuvio 26. Kuntien välisen yhteistyön korostaminen alueilla, kevät 2011 - syksy 2014

	K11	S11	K12	S12	K13	S13	S14
Helsingin metropolialue	84	71	66	74	80	74	78
suuret kaupunkiseudut	82	78	80	74	82	72	72
keskisuuret kaupunkiseudut	78	83	71	64	80	65	62
teolliset kaupunkiseudut	80	78	71	77	75	84	77
maaseutumaiset seudut	81	81	78	77	83	91	80
harvaan asutut seudut	78	77	78	68	83	80	79
	-	-	-	-	-	-	-
Koko maa, keskuskeskukset	81	79	76	71	84	77	66
Koko maa, muut	79	79	75	73	80	81	79
Koko maa	80	79	75	73	81	80	75
	-	-	-	-	-	-	-
Uusimaa:	88	75	66	74	80	78	79
Varsinais-Suomi:	80	70	66	69	68	74	73
Satakunta:	93	85	78	71	75	79	70
Kanta-Häme:	69	81	88	81	98	86	67
Pirkanmaa:	77	64	76	84	88	80	94
Päijät-Häme:	77	82	57	64	63	45	41
Kymenlaakso:	67	86	76	74	90	50	76
Etelä-Karjala:	61	65	71	56	87	78	50
Etelä-Savo:	72	78	76	69	72	84	83
Pohjois-Savo:	87	82	59	49	85	72	65
Pohjois-Karjala:	77	71	64	41	81	78	62
Keski-Suomi:	94	73	90	87	81	86	86
Etelä-Pohjanmaa:	75	83	70	72	60	78	78
Pohjanmaa:	77	88	86	92	83	76	75
Keski-Pohjanmaa:	92	77	88	83	72	91	84
Pohjois-Pohjanmaa:	69	81	78	73	89	88	84
Kainuu:	80	87	73	84	89	94	82
Lappi:	78	83	75	64	86	86	73
Ahvenanmaa:	86	100	100	93	100	92	77
	-	-	-	-	-	-	-
alle 2000	82	75	83	78	86	84	81
2000-5999	79	81	77	78	82	84	78
6000-9999	82	83	77	64	78	81	77
10000-19999	76	82	78	82	83	80	76
20000-39999	85	76	54	66	87	76	75
40000-99999	75	66	42	30	60	37	22
yli 100000	71	42	75	53	54	42	47

- merkitys korostuu
- merkitys vähenemässä

Tutkimusmenetelmä

Kyselyyn vastaajat on valittu otantamenetelmällä vastausrasitteen minimoimiseksi. Ilman kuntapäättäjien kyselyyn vastaamiselle antamaa aikaa – jonka mediaani oli keskimäärin 7,5 minuuttia – ei tällaisia suhdan-
netarkasteluja alueita syntyisi. Kiitos kuuluu ennen kaikkea päättäjille kunnissa aluekehitykselle annetusta ajasta. Yhteen laskettuna kuntien päättäjät käyttivät vuonna 2014 noin 110 tuntia aluebarometrin aluekehityspohdintaan. Käytetty aika on se hinta, jonka päättäjät luovuttavat virka- tai luottamustehtävänänsä tähän kuntakyselyyn. Otannalla, tilastollisella painottamisella, vastausrasitetta minimoimalla, tehokkailla tilastointivälineillä sekä kuntakyselyjä koordinoimalla yhteiskunnan rasite kuntakyselykentässä pidetään kohtuullisena.

Aluebarometrin perusjoukon muodostavat yhdeksän päättäjää jokaisesta Suomen kunnasta. Vastaajat edustavat kunnan virkamiesjohtoa, kunnanhallitusta ja kunnanvaltuustoa (kunnanjohtajat, kunnan talous- ja elinkeinopäälliköt tai vastaavat, kunnanhallituksen ja valtuuston puheenjohtajat sekä I ja II varapuheenjohtajat). Yhteystiedot päivittyvät kyselyjen yhteydessä. Otanta ottaa huomioon niin alueelliset kuin kunnan sisäiset mielipide-erot. Vuoden 2014 kyselyyn vastasi 681 kuntapäättäjää. Kunnista (320) vastattiin seuraavasti:

- a) 263 päättäjää kunnanjohtosta (kunnanjohtajat, talous- ja elinkeinojohto)
- b) 217 päättäjää kunnanhallituksen puheenjohtajistosta ja
- c) 201 päättäjää kunnanvaltuuston puheenjohtajistosta.

Kaikilla kunnilla on korotuskertoimet, joilla vastausmäärien vaihtelu kuntien välillä on eliminoitu. Jokainen kunta on täten samanarvoinen barometrissa. Kysely toteutettiin 7.10.–6.11.2014.

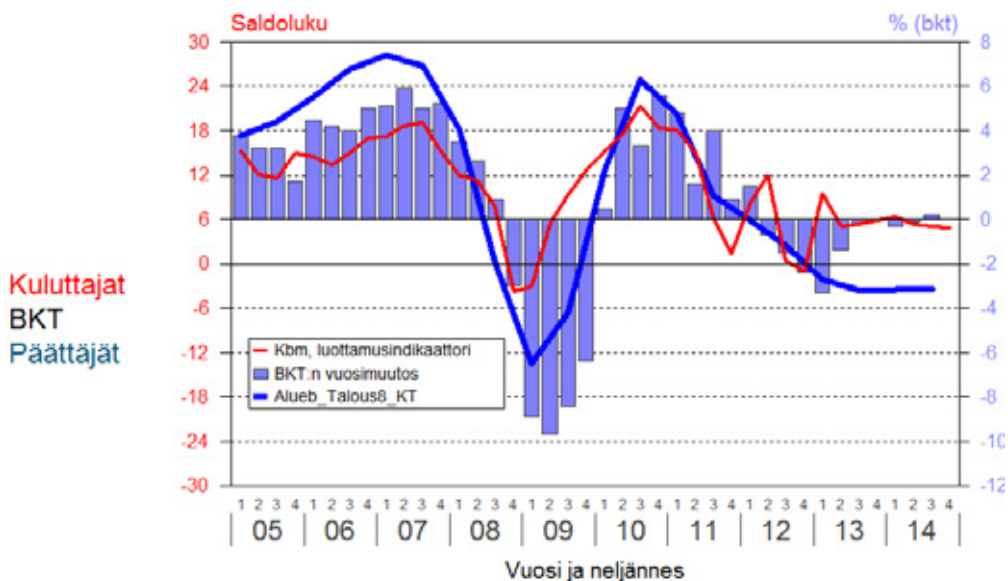
Alueluokitukset – kysymykset ja saldoluvut

Maan eri osien kehityksessä odotettavissa olevia muutoksia tarkastellaan 6 -luokkaisella seututyypittelyllä, kuntakokoluokituksella ja maakuntajaolla. Maakuntatasolla kunnat jaetaan raportissa keskusaluekuntiin ja muihin kuntiin. Aluebarometrissa tiedustellaan kunnan kehitystä yleensä ulottuvuudella suurempi – yhtä suuri – pienempi, jolloin kyse on oleellisista muutoksista. Kysymykset koskevat kuluvaan vuoteen verrattuna tai seuraavaa vuotta kuluvaan vuoteen verrattuna. Esimerkiksi tuloveroprosenttia kysytään vuosille 2016 ja 2017, sillä ensi vuoden tuloveroprosentit ovat jo tiedossa keruun päätyttyä. Kuviot esittävät saldolukuja, jotka lasketaan ”suurempi” ja ”pienempi” vastausten prosenttiosuuksien erotuksena. Kuvioiden aikasarjat olivat kausitasoitettuja seuraavasti: keskellä aikasarjaa painottaen tarkasteluajankohtaa edelliseen ja seuraavaan ajankohtaan suhteessa 1:2:1. Aikasarjan alun ja lopun painotussuhde on 2:1 painon ollessa ko. ajankohdalla. Syksyn 2014 aikasarjalukemat ovat painottamattomia, sillä keruu muuttui kerran vuodessa tehtäväksi. Tekstissä – kuten kahdeksan muuttujan talousmittarin yhteydessä – viitataan myös lukuihin ilman kausitasoitusta. Kysymykset luokitukseineen löytyvät raportin lopusta.

Aluebarometrin luottamusluku

Aluebarometrin luottamusmittari on seurannut varsin tarkkaan bruttokansantuotteen volyymin vuosimuutoksen ja kuluttajien luottamusindikaattorin muutosta (ks. kuvio). Kuntauudistuksen myllerryksessä kuntien suhdannenäkymät ovat kahden viime vuoden aikana jääneet vakiotasolle, mutta näin ovat muutkin suhdannekuvaajatkin käyttäytyneet. 1990-luvun laman tasoa aluebarometrin luottamusmittari ei tässäkään suhdannetilanteessa ole saavuttanut. Kuntakentän viime vuosien myllerrys on ehkä vaikuttanut ennemminkin luottamustasoa alentaen kuin sitä kohottaen. Aikasarjat ovat kausitasoitettuja seuraavasti: keskellä aikasarjaa painottaen tarkasteluajankohtaa edelliseen ja seuraavaan ajankohtaan suhteessa 1:2:1. Aikasarjan alun ja lopun painotussuhde on 2:1 painon ollessa ko. ajankohdalla. Peruste painotukselle on ollut kevään aina syksyä luottavaisemmat suhdannenäkymät. Siirryttäessä kahdesta kyselykerrasta kerran vuodessa tapahtuvaan tiedusteluun, on kausitasoituksesta jouduttu ainakin toistaiseksi luopumaan. Tekstissä - kuten kahdeksan muuttujan talousmittarin yhteydessä - viitataan myös lukuihin ilman kausitasoitusta. Aluebarometrin luottamusluku koostuu kahdeksan mittarin (verotulot, velanotto, työttömyys, teollisuuden, kaupan ja palveluiden sekä asuntorakentamisen investoinnit, rahoitusasema ja yleiset kehitysnäkymät) saldolukujen keskiarvosta. Aluebarometrissä on nelisen kymmentä kysymystä. Aikasarja koostuu 46 mittauskerrasta vuosilta 1991 - 2014. Kertymäaineistossa on noin 45 000 vastausta. Käytettyjä alueluokituksia on useampia, joista tärkeimpinä olivat seututyypittely, maakunta, maakuntien keskukset ja reuna-alueet sekä kuntakoko.

Kuvio 27. BKT:n volyymin vuosimuutos, kuluttajien luottamusindikaattori ja aluebarometrin luottamusmittari kevästä 2005 syksyyn 2014, tasokorotettu kausitasoitus

Liite 1: Kysymyslomake (seuraavilla sivuilla)

1. Arvioikaa kunnanvaltuuston päätöstä tuloveroprosentista
vuodelle 2016 ja 2017?

Vuonna 2016

Vuonna 2017

Tulovero- prosenttia korotetaan	Pidetään ennallaan	Tulovero- prosenttia lasketaan
☐	☐	☐
☐	☐	☐

2. Arvioitko kuntanne verotulojen:

Kuluvana vuonna edelliseen vuoteen verrattuna?

Seuraavana vuonna kuluvaan vuoteen verrattuna?

Lisään- tyvän	Pysyvän ennallaan	Vähän- tyvän
☐	☐	☐
☐	☐	☐

3. Arvioitko kuntanne velkamäärän olevan:

Kuluvana vuonna edelliseen vuoteen verrattuna?

Seuraavana vuonna kuluvaan vuoteen verrattuna?

Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi
☐	☐	☐
☐	☐	☐

4. Mitä keinoja kuntatalouden tasapainottamiseksi arvioitte kunnassanne käytettävän:

	vuonna 2015	sitä seuraavien 2-3 vuoden aikana
a) Tuloveroprosentin korotus	☐	☐
b) Kiinteistöveron korotus	☐	☐
c) Maksujen korotus	☐	☐
d) Investointien vähentäminen	☐	☐
e) Käyttöomaisuuden realisointi	☐	☐
f) Henkilöstön irtisanominen	☐	☐
g) Henkilöstön lomautus	☐	☐
h) Muu toimintamenojen vähentäminen (pl. henkilöstömenot)	☐	☐
i) Jokin muu, mikä _____	☐	☐

5. Arvioitko työttömyyden kunnassanne:

Kuluvana vuonna edelliseen vuoteen verrattuna?

Seuraavana vuonna kuluvaan vuoteen verrattuna?

Lisään- tyvän	Pysyvän ennallaan	Vähän- tyvän
☐	☐	☐
☐	☐	☐

6. Arvioitko investointien määrän kuntanne alueella olevan:

a) kuluvana vuonna edelliseen vuoteen verrattuna

Teollisuudessa
Maa- ja metsätaloudessa
Asuntorakentamisessa
Kaupan ja palvelujen alalla

Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

b) seuraavana vuonna kuluvaan vuoteen verrattuna

Teollisuudessa
Maa- ja metsätaloudessa
Asuntorakentamisessa
Kaupan ja palveluiden alalla

Suurempi	Yhtä suuri	Pienempi
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

7. Millaiseksi arvioisitte kunnan yleisen rahoitustilanteen seuraavien 2 - 3 vuoden kuluttua?

Rahoitus

Nykyistä heikompi	Ei muutoksia	Nykyistä parempi
☐	☐	☐

8. Millaiseksi arvioisitte kunnan palvelut käyttäjien kannalta seuraavien 2 - 3 vuoden kuluttua?

Päivähoitopalvelut
Vanhusten hoitopalvelut
Terveystieteiden palvelut
Sosiaalipalvelut
Opetustehtävät

Nykyistä heikompi	Ei muutoksia	Nykyistä parempi
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Kommentit
saavutettavuuteen: _____

palveluiden

9. Miten arvioitte työvoiman saatavuuden kehittyvän kunnassanne seuraavien 2 - 3 vuoden aikana?

Päivähoitopalvelussa
Vanhusten hoitopalvelussa
Terveystieteiden palveluissa
Sosiaalipalveluissa
Opetustehtävissä

Saatavuus heikkenee	Pysyy ennallaan	Saatavuus paranee
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

10. Millaisen arvosanan antaisite soteuudistuksesta tähän mennessä? Arvosana 10 tarkoittaa erinomaista ja arvosana 4 heikkoa toimintaa soteuudistuksen valmistelussa.

10	9	8	7	6	5	En osaa sanoa
()	()	()	()	()	()	()

Kommentit soteuudistukseen liittyen: _____

11. Miten arvioisitte seuraavien yhteistyömotojen merkitystä kuntanne toiminnassa seuraavien 2 – 3 vuoden aikana?

	Merkitys korostuu	Ei muutoksia	Merkitys vähenee
Kuntien keskinäinen yhtiestyö	☐	☐	☐
Seutuyhteistyö	☐	☐	☐
ELY-yhtiestyö	☐	☐	☐
Maakuntayhtiestyö	☐	☐	☐
AVI-yhteistyö	☐	☐	☐
Kuntalaiset ja osallisuus	☐	☐	☐

SEURAAVAKSI PYYDÄMME TEITÄ ARVIOIMAAN KUNTATALOUDEN LÄHIVUOSIEN TILAA JA KEHITYSSUUNTAA

12. Millaiseksi arvioisitte kuntanne ali-/ylijäädä, omavaraisuusasteen ja valtionosuuksien tilan (verorahoituksen kehittymisen) seuraavien 2-3 vuoden kuluttua?

	Heikentyy merkittävästi	Heikentyy jonkin verran	Ennallaan	Parantuu jonkin verran	Parantuu merkittävästi	EOS
Ali-/ylijäädä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Omavaraisuusaste	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valtionosuudet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Arvioitteko kuntanne kehityksen tulevaisuudessa:

- () Parantuvan selkeästi
- () Parantuvan jonkin verran
- () Pysyvän ennallaan
- () Huonontuvan jonkin verran
- () Huonontuvan selvästi

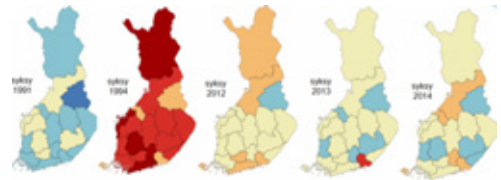
Huomioitavaa kuntanne tilanteeseen liittyen _____

Regionbarometern 2015 – förtroendet för ekonomin, sysselsättningen och investeringarna inom regionerna 1991–2014

Regionbarometern är en undersökning som arbets- och näringsministeriet och Finlands kommunförbund låter göra och som genomförs av Statistikcentralen. Regionbarometerens samlade material består av de svar som cirka 45 000 kommunala beslutsfattare lämnat vid 46 undersökningstillfällen under perioden 1991–2014. Perioden omfattar både störtdykningen in i depressionen och återhämtningen från den, den långa perioden av tillväxt, recessionen och återhämtningen från den samt de senaste årens eurokris, hållbarhetsgap och den nya ekonomiska situation som sanktionerna lett till. Perioden omfattar också sex regeringsperioder med uppgångar och nedgångar som studeras närmare. Den senaste enkätundersökningen genomfördes 7.10–6.11.2014.

Regionbarometerens siffra som anger förtroendet har redan i två års tid stått på minus. På hösten för ett år sedan stannade förtroendesiffran på -14 och i oktober-november 2014 på -13. Som lägst har förtroendesiffran stått på -33 år 1991 och som högst år 1994 då den var +30. Den ekonomiska osäkerheten har synts i regionbarometerundersökningarna ända sedan hösten 2008. Inom stora stadsregioner låg förtroendesiffran knappt på minus. Sysselsättningsutsikterna för nästa år har försämrats litet – detta gäller särskilt Helsingfors metropolområde, vars förtroendesiffra står klart på minus. Investeringsförväntningarna inom industrin, handeln och servicesektorn är svagt negativa och endast litet på plussidan inom bostadsbyggandet. I kommunerna förutspådde man allmänt att skattefinansieringen blir snävare. Vad gäller underskottet och självförsörjningsgraden ansågs situationen dock vara till och med litet ljusare än tidigare. Också i fråga om skuldupptagning visar regionerna återhållsamhet.

Enligt undersökningen planerar cirka 140 kommuner att höja inkomstskattesatsen år 2016 och drygt hundra kommuner år 2017. Oron för social- och hälsovårdsreformen samt för hur hälsovårdstjänsterna och socialtjänsterna kan ordnas kom fram inom regionerna. De allmänna utvecklingsutsikterna bedömdes vara bästa i Kymmenedalen och på Åland. Mellersta Österbotten, Norra Österbotten och Päijänne-Tavastland låg förtroendet för ekonomin, sysselsättningen och investeringarna endast en aning på minus. I Kajanaland, Satakunta, Birkaland, Södra Savolax, Södra Karelen och Egentliga Tavastland var förtroendesiffran däremot klart lägre än -20.

Aluebarometri 2015

Aluebarometri on työ- ja elinkeinoministeriön ja Suomen Kuntaliiton teettämä kysely, jonka Tilastokeskus toteuttaa. Aluebarometrin kertymäaineisto koostuu noin 45 000 kuntapäättäjän vastauksista 46 mittauskerralla ajanjaksolta 1991–2014. Ajanjaksoon sisältyy niin syösky lamaan, siitä nousu, pitkä kasvun kausi, taantuma ja siitä nousu sekä viime vuosien euron kriisi, kestävyysvajeen ja pakotteiden tuoma uusi taloudellinen tilanne. Aikaan sisältyy kuusi hallituskautta, joiden aikaisia nousuja ja laskuja alueilla tarkastellaan. Viimeisin kysely toteutettiin 7.10.–6.11.2014. Aluebarometrin luottamusluku on pysynyt jo kaksi vuotta miinusmerkkisenä. Aluebarometrin luottamusluku jäi vuosi sitten syksyllä arvoon -14 ja loka-marraskuussa 2014 se sai arvon -13. Saldoluku on ollut alimmillaan -33 vuonna 1991 ja korkeimmillaan vuonna 1994 jolloin se sai arvon +30. Talouden epävarmuus on näkynyt aluebarometrin mittauksissa syksystä 2008 lähtien. Suurilla kaupunkiseuduilla luottamusluku painui niukasti miinuksella. Työllisyysnäkömät ensi vuodelle ovat hieman heikentyneet – näin erityisesti Helsingin metropolialueella, jonka luottamusluku jäi selvästi miinukselle. Investointitodotukset teollisuudessa, kaupan ja palveluiden alalla ovat niukasti negatiiviset sekä enää hieman plus-salla asuntorakentamisen osalta. Verorahoituksen tiukkenemista ennakoitiin kunnissa yleisesti. Alijäämän ja omavaraisuusasteen suhteen tilanne nähtiin kuitenkin jopa aikaisempaa hieman valoisammin. Myös velanotossa on alueilla nähtävissä malttia. Vuonna 2016 noin 140 kuntaa olisi nostamassa tuloveroprosenttiaan ja reilu sata vuonna 2017. Huoli sote-uudistuksesta, terveydenhoidon ja sosiaalipalvelujen järjestymisestä tuotiin esille alueilla. Parhaimmaksi yleiset kehitysnäkömät arvioitiin Kymenlaaksossa ja Ahvenanmaalla. Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Päijät-Hämeessä luottamus talouteen, työllisyyteen ja investointeihin jäi vain niukasti miinuksella. Sen sijaan Kainuussa, Satakunnassa, Pirkanmaalla, Etelä-Savossa, Etelä-Karjalassa ja Kanta-Hämeessä luottamusluku oli yli 20 miinuksella. Alueilla korostettiin kuntien keskinäisen yhteistyön merkitystä.

Aikasarjat 1991 – 2014 nyt saatavilla tilastotiedon visualisointisovellus -muodossa

Vuosien 1991 – 2014 aikasarja, jossa on noin 45 000 päättäjärviötä suhdannetilanteesta eri alueilta ja 38 muuttujaa on nyt viety Statistics Explorer tilastotiedon visualisointisovellukseen. Vapaasti verkossa toimivalla ohjelmalla voidaan tarkastella eri aihealueen tuloksia esimerkiksi karttana, hajontakuviona halutun muuttujakombinaation suhteessa ja pylväsaikasarjana tms. Halutun tarkastelun voi tallentaa oman tulkinnan mukaisesti ”tarinaksi” esitysmuotoon datoineen tai liittää omia aikasarjoja tai muuttujia sovellukseen.

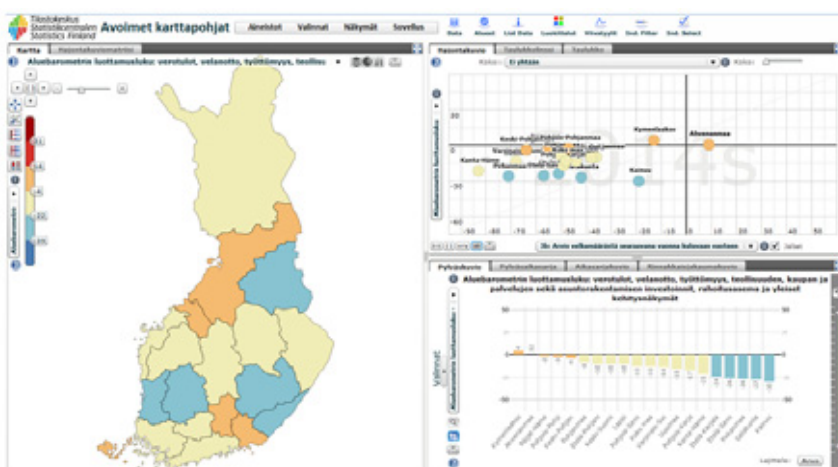
Aluebarometrin 1991–2014 toimeksiantona tehtävä erillisaineisto (maksullinen) tilattavissa tämän linkin

<https://digiumenterprise.com/answer/?sid=1250457&chk=VSYA9EV4>

kautta tai sähköpostitse. Hinnottelu perustuu keruu- ja raportointikustannuksien peittämiseen valtion maksuperustelain mukaisesti.

vesa.virtanen@tilastokeskus.fi

puhelin: 0295512554

Julkaisija: Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriön yhdyshenkilö: Alueosasto/Hanna-Maria Urjankangas, puh. +358 29 506 3739